

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ ім. І.І. МЕНШКОВА

79

1923

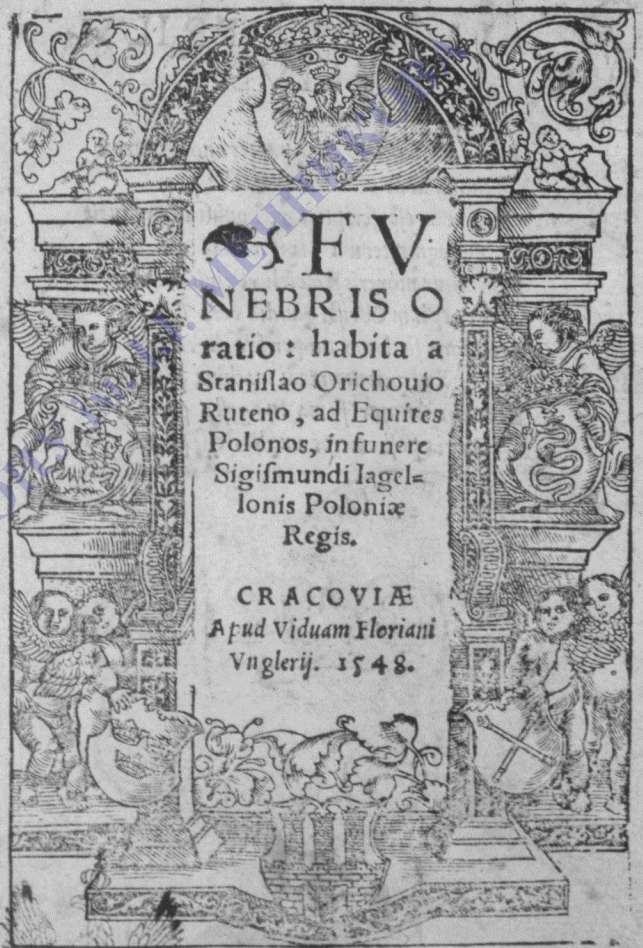
№ 393.

11

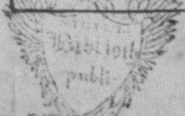
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ ім. І.І. МЕЧНИКОВА

Orichovius, Stanislas

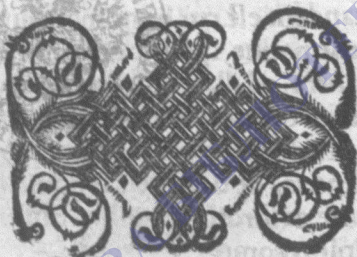

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

IACOBVS PRILV-
SIVS.

Parca Sigismundo quia parcere noluit atrox.
Stamina ne vite rumperet illa sue
Vltus eam est scriptis Orichouius atq; reducis
Te regnis iterum Sigismunde tuis
Non igitur moreris sed coeli vt viuis in arce
Et capis in Christi gaudia vera sinu
Scriptoris sic laude tui per secula viues
Cuncta, quibus mundi machina stabit adhuc
Et celebrabuntur fama tua gesta perenni
Gloria post cineres amplior esse solet.

123

K

FVNEBRIS

ORATIO: HABITA A
Stanislao Orichouio Ruteno, ad
Equites Polonos, in funere Si-
gismundi Iagellonis, Po-
loniæ Regis.

EX NOSTER MORTV
us est, si tamen ille mori po-
tuit, quem sua præstas, atq;
Regia virtus immortalem
ante obitū reddiderat, quā
ille cum constanter in omni vita coleret,
quid tandem est, cur hunc mortuum dica-
mus esse potius, quā hoc mortali corpo-
re exutum, ad illam immortalem vitam
abiisse, ad quam sibi iter sobrie, iuste, ac
pie viuendo parauerat? Abijt ergo hinc:
uos flentis, ac dolentis reliquit in hoc
squalore, ac sordibus: quibus oblitū, in fu-
nere ipsius comparemus. Nobis cum il-
lo periere omnia Equites: illi vero nihil,
præter hoc mortale corpus, decessit. pro

A ij

quota

quo tamen ipso, cumulatatur nunc ipsius
acta vita æternitate, atq; immortalitate
sempiterna. nostra aut̄ hec mors, verius,
quã vita, illius a nobis discessu quã affli-
cta, exinanitaq; sit, testes sunt mœror
hic vester; ac vestrę pię lachrimę, quibus
dessemus, non interitum Regis nostri, q̄
nullus illi est; sed orbitatem nostram.

Amisimus enim Equites nō dominum,
nihil enim ille minus nobis fuit: sed iu-
stissimum Regem, atq; indulgentissimū
patrem, qui cum vnum, & quadragesi-
mum annū regnaret apud nos, quod exē-
plum regnās non dedit iusti, ac moderati
imperij; aut quod monumentum post se
non reliquit in hoc Regno humanitatis,
mansuetudinis, atq; beneficentię erga vos
singularis. Quocumq; te animo, atq; o-
culis conuerteris, plena omnia exemplo-
rum illius sapientię, iustitię, fortitudinis,
temperantię, ac virtutum omnium reli-
quarum reperies. Siue Ecclesiam Dei vi-
deas, quam ille integram, atq; incorruptā
in Polonia præstitit: siue ipsam Rempub.
quam ille, tanq; bonus pater vnicam fili-
am in sinu suo complexus: tam domi, q̄
foris, tam pace, q̄ bello fouit, auxit, ac
omnib;

omnibus ornamentis comulauit. In qua
quidem Repub. talem se ille Regē ges-
sit, vt & omnes ante se Reges facile vin-
ceret; & cæteris post se spem imitandi adi-
meret. Cedant huic omnes Reges: soli e-
tiam scientiam regnandi concedant, nō
Cyrus ille, non Agefilaus partem laudis
æqualem, ac glorię cum hoc petant, qui
non tam rebus ipsis, quam scriptionū in-
genijs magni fuerunt. de ijs enim nō ad
veritatem historia, vt videtur, sed ad imi-
tationis exemplum Græci homines mul-
ta ficte scripserūt. At hic noster Sigismū-
dus Regum Rex, non solum bene viuen-
do, ac sapienter regnando Cyrum, atq;
Agefilaum superauit, aut si quid in regū
genere maius hisce fuit, sed etiam illorū
ipsorum scripta, qui de illis Regibus elo-
quentissime, copiosissimeq; scripserunt.
melius hic vixit, quã illi dixerunt: melius
regnauit, quã præceperunt. Itā Sigismū-
dus Rex noster non fictum, neque stylo
adumbratum: sed viuum exemplū, atq;
rebus ipsis expressum cæteris Regibus
a Deo fuit propositum, vt in hoc Rege,
ceu in quodam illustri monumēto, essent
repositę omnes Regię virtutes: vnde su-

mi posset quo humanum genus seruare;
quo regna administrari; quo iura; mores;
instituta; leges in hominum vita sancte,
ac quiete possint retineri. Quid solis ne
Regibus ille exemplū viuendi fuit: mi-
nime vero Equites. nemo enim etiam for-
tis infimę reperietur, qui ad bene, bea-
teq; viuendum ex hoc Rege exemplum
non possit sibi sumere. siue enim religio-
nem ipsam spectes, quę Anachoritā san-
ctimonia vitę non vicit; siue etiam has
virtutes vitę communis consyderes, nę-
pe patientiam, obsequium, modestiā, ac
temperantiā, quis non dico in summo
imperio Rex, sed homo ipse priuat^{us}, quę
angusta res coercet, hac ista comendatio-
ne Sigismundo par fuisse pauci Equites;
& haud scio an aliquis omnino fuerit. ita
ille summam vitę absoluit, vt sapientia
Reges: priuatos vero, moderatione vitę
antecelleret: talemq; se in omni vita pri-
uatim, ac publice præberet, vt id nulla o-
rationis copia, vt par est, explicari possit,
ne illius quidem Xenophontis Gręci, cu-
ius ore musas tum loquitas ferunt, cum
Cyrum illum suum, atq; Agesilaum ver-
bis magnos faceret.

At ne

At ne me quis ad Gręcorum morem te-
poris, ac luctus vestri causa magna hæc
facere existi met, ostendam Equites talē
Regem nos amisisse, qualis in Polonia
ante Sigismundum nemo: extra Poloni-
am vero pauci omnino apud omnes gen-
tes fuerunt: siue bona ipsius propria spe-
ctes, siue quę illi natura, aut fortuna lar-
gita fuit, consyderes. vt merito mors hu-
ius optimi Regis dolorem huic Senatui:
moerorem Equestri ordini: lualorē Po-
loniæ: luctum, ac gemitum omnibus at-
tulerit. Et vt hæc ex iusto dolore profe-
cta esse, ac amore intimo omnes intelli-
gant, breuiter mihi dicendum est quod
genus viri fuerit: qui in regnando mores
quę fides erga illum, & voluntas vestra,
utilis erit, & grata hæc oratio non solum
nobis in malis nostris, sed etiam his, qui
cū laude viuere, aut gloriose regnare con-
cupiuerunt. Sic enim de Sigismundo Re-
ge loquar, vt nihil nisi singulare: nisi regi-
um: nisi diuinum de hoc Rege a me sitis
audituri, idq; quod dicam, non facultate
orationis meę, a qua longissime absum:
illustrabo, sed rebus ipsius gestis, atq; exē-
plis cum sua sponte clarissimis, tum ve-

A iij ro vq

ro vobis notissimis. non ab utar enim cō-
scientiā vestra Equites falsam etiam gra-
tiam ab illo mortuo, quid inire studeam?
quę tota morte ipsius sublata est. sola illi-
us virtus mansit immortalis, de qua sine
invidia audiendum est. vt illius clarissi-
mi viri recordatione, ac desiderio vota fa-
ciamus, quo Deus noster similes Sigismū-
do regnare in Polonia velit, si nō omnes,
nam id sperare fere iam fas non est: at sal-
tem aliquos, hoc nos certe animo esse in
hoc exequiāū munere conuenit, vt De-
us non huic tantum mortuo, sed etiā ipsi
Polonię regno, nobisq; sit propitius: no-
straq; res afflictas, atq; in desperationem
propemodum adductas benignus aspici-
at. Me etiam vt attente audiatis, et si

rogandi non estis, mceror enim

hic vester vos satis attentos fa-

cit; tamen vt consuere-

dinem seruem.

rogo.

SIGISMVN

DVS REX, AVVM
habuit Vladislavum Jagellonem: qui
ex Lithuana gente in Polonia regnavit
primus, virum omnibus tam bellicis, quā
religionis laudibus cumulatam. qui cū
octo, & quadraginta annos in Polonia re-
gnasset, multa trophæa de hostibus om-
nis generis constituit, inter quos Germa-
nos memorabili pugna ad Dumbrounū
in Prussia deuicit. & quod nulli vnq; Re-
gum, neq; nationum de Germanis licuit
hic solus est inuētus, qui, cæsis in acie v-
no die Germanorum quinquaginta mili-
bus, Germanos a Polonis posse vincido-
cuit. Prætereo alias victorias, atq; trium-
phos ipsius varios, atq; infinitos, quod il-
li nunc nihil ad nos: etsi ad nos, nihil ad
hoc tempus, de quibus tamen eruditi ho-
mines multa scripserunt. hoc tamen di-
cam, id quod a patribus traditum memi-
nisse debetis: magnum hunc, & excellē-
tem Regem, ac admirabili regnandi sa-
pientia in Polonia fuisse, qui non satis se-

A v functum

functum officio, ac munere Regio putabatur, si tantum res humanas administraret: nisi etiam res diuinas summo studio curaret. Itaque Lithuaniam sine Deo gentem, ac impiam ante hac ad ouile Christi primis adduxit, in Ecclesiamque dicitur. Deinde, cum litteras ipse nullas sciret: tamen hic omne litterarum genus, ac musas ipsas tam Latinas, quam Graecas in Poloniam introduxit. nullum Regnum esse ratus, absque litteris: nihilque sancti ac iusti, neque honesti ibi posse esse, ubi philosophia non versaretur nomen, quod illa ex agrestibus, ciuileis: ex immanibus, mites ex barbaris, doctos: ex hominibus postremo, deos ipsos faceret. Huic ergo tam excellenti siue arti, siue virtuti, siue diuinitati potius cuidam, Wladislaus Jagello domicilium in ea urbe collocauit, quae caput ipsius Regni fuit. Cracouia enim Gymnasium condidit: quod omni virtutis ingenij, ac doctrinae laude ad hanc diem innumerabiles viri prodierint sapientia, & doctrina praestantes. In hoc enim Gymnasio Jagellonis opera, non seposita alicuius philosophiae, seu sapientiae pars tractatur, sed tota

sed tota ipsa, omnibus suis partibus perfecta, atque absoluta. Summa haec laus est Eques, ingens Jagellonis gloria: immortale etiam in vos, liberosque vestros meritum huius optimi, & diuini Regis. quo ille, tanquam luce quadam, atque splendore mirifico, obruit omnes victorias, laudesque non solum suas, sed etiam aliorum, qui Sarmatiam illam feram, & indomitam hac ista humanitate litterarum expoliuit: ut cum ferocius gente Polona antea fuerit nihil, nunc contra beneficio doctrinae hac eadem nihil videatur esse mansuetius: neque humanius. Hanc ergo humanitatem, quam in templis, quam in foro, quam in regno ac in moribus nostris versari videtis, Jagelloni Regi omnem debemus, qui aduersus in Poloniam litteris: adhibitisque eorum doctoribus, nos ab agresti vita, ad ciuilem vocauit: nobisque persuasit, humanitate, & doctrina nihil esse melius, contra vero feritate, ac inhumanitate nihil esse homine indignius. qua una re, atque sola in mortalem gloriam ille est adeptus. Nam vincere bello Germanos, magnum quidem illi fuit: sed, quod victoriae non bonorum virorum sunt tantum, sed interdum etiam malorum,

malorum, ideo vera carent laude. At curare, vt pie, caste, ac religiose vitatur ab his, quibus præsis, solius est mihi credite hominis p̄: casti: atq; religiosi. Iam verò, nisi diuino aliq̄ animi motu Iagello Rex maiora concupisset, & nisi fuisset natura philosophia in huius viri mente quedam quomodo ille aut de litteris ipsi: aut de illorum doctoribus: ac de Gymnasio cōdendo cogitare potuisset, præsertim cum litteram ipse legeret nullamq̄. Quam aut̄ chara fuerit Deo opt. max. hæc Iagellonis mens, atq; voluntas, inde apparet, qd̄ ipsius genus longè, latèq; regnare, non in Sarmatia solùm: sed in Hungaria, Bohemia, Silesia, atq; Morauia longeuum, ac gloriosum voluit, vt Iagellana progenies singulari Dei beneficio, edita in hæc lucem videatur esse, ad retinendos homines in hæc ciuili societate: ad erudiendā vitam illorum communem: ad constituenda regna: ad vnienda imperia: deniq; ad p̄ferēdos fines humanitatis, atq; religiōis. Iā vos videtis Equites, q̄ vestra est sapiētia: e quo fonte profluxerit Sigismū dus Rex, ad hominum vitam gubernandam, atq; cōseruandam: quam puro: quā sancto

sancto: quāq; repleto omni militia atq; sapientia laude immortalī. Sed anteq; de Sigismundo dicam, audite per quos viros hæc auita virtus ad Sigismundū peruenit. Iagellone e viuis sublato Vladi slaus eius filius maior natus, huius aurem Sigismundi patruus, Regnum paternū suscepit, dignissimus filius illo patre, ac successor in tuendo paterno Regno, omnium acerrimus. qui extrema p̄terita a Polonis Rex est factus: Ineunte verò adolescentia, Rex est ab Hungaris absens experitus bello Turcico maximo, atq; acerrimis hostibus, tanta opinio de illo animos omnium peruasera, vt in illius indole, salus omnium gentium reposita putaretur: ita, vt & Polonis dare salutem: & Hungaros liberare periculis posse videtur. tanta virtus huius Regis fuit: tantus ad virtutem impetus: vt præter ætatem, periculossimis temporibus, maximis vnicuiq; septus hostibus, duo Regna maxima Sarmatiae atq; Hūgariae, summa atq; incredibili virtute conseruarit. Scythas in Russiam irruentes sæpe vicit: Valachos Polonis adiunxit: Amuratē ipsum spe, atq; cupiditate Hungariae imminentem, cum

tem cum vniuersa Asia ex Hungaria vi-
ctum, fugatumq; expulit, atq; eiecit. Cui
quidem Regi, veluti Aaronem quendam:
sanctissimum, atq; fortissimū virum Ioā-
nem Capistranum, de familia Francisci,
Eugenius quartus in societatem Turcici
belli miserat, quo ille administro, atq; co-
mite, non solum Hungariam, sed omnes
Christianorum prouincias ab æterno in-
teritu conseruauit. Nam quamdiu vita
incolumis Vladislao fuit, tam diu Tur-
carum genus minus potens, ac minus for-
midabile prouincijs nostris fuit. Illo verò
Varnensi prælio victo, quod ille virtuti,
ac rebus secundis confusus, impari militū
manu cum Amurate conflixerat, tantū
Turcarū tyranni postea sunt adepti, quā-
tum nunquam eo viuo optare sunt ausi.
In quo tamen prælio enituit illa sagello-
nis excellens, atq; inuicta in hoc rege vir-
tus. cum em̄ inclinaret iā victoria: spesq;
in sola restaret fuga, & cum ceteri exce-
ptis Polonis fugerent omnes, ille veluti
Cæsar alter, sui oblitus, in confertissimas
hostium cohortes, opem laturus suis, cū
magna hostium strage se immisit, & cū
quidam vi ex prælio reuocare iuuenem

conaren-

conarentur, ferox monitoribus respōdit,
nō esse sui sanguinis vincere velle, & fu-
gere. O generosam mentem, & magno
Rege dignam. Non ego te eo prælio pe-
riisse dicam Vladislæ: neq; immaturā
mortē hoc loco deslebo tuam, viuis em̄
terum gestarum tuarum gloria: &, quā-
diu hic sol terras aspiciet, viues. Nam qd
tibi aut puerilis ætas negauit: aut imma-
tura mors ademit, id tu suppleuisti virtu-
te tibi, quam ad hanc diem, non Hunga-
ri solum, pro quibus sanguinem fudisti,
neq; Poloni, quorum cum patribus illo
in prælio occubuisti: sed illi ipsi Turcæ, gē-
tesq; omnes barbaræ a te deuictæ, venerā-
tur: fatalemq; tuam sanguinem, ad delen-
dum Othomanium nomē, sibi esse arbi-
trantur. Sed me longius prouexit Equi-
tes recordatio huius Regis, cum grato q-
dam desyderio coniuncta: & quod hoc in-
tuens corpus, de illis quoque recordor, q-
ex eodem sanguine erant creti, vnde &
hocerat sumptum. Nunc ergo relinqū
patruum Sigismundi, tanti, ac tam inui-
cti spiritus regem: parentesq; ipsius iam
breuiter ostēdam vobis, vos quæso, quod
adhuc fecistis, me diligenter audiat.

Wladislao Varnensi p̄elio extin-
cto, Calimirus frater, huius autem Sigis-
mundi pater, regnum suscepit fraternum
atq; paternū, quinq; & quadraginta an-
nos in Polonia regnavit, quo in spacio
res ille tantas gessit, vt si de singulis mihi
dicendum sit, abuterer tempore, & auri-
bus vestris Equites. ipse etiam me igno-
rare viderer, si ad res magnas huius excel-
lentis Regis, orationem nequaq; parem
adhiberem, præsertim cum ad ipsum Si-
gismundum tota properet oratio. Hic
tamen Calimirus quātus Rex fuerit, in-
de sciri potest: quod contra potētissimos
Reges, atq; summos Imperatores, non so-
lum suæ eratis, qua ille regnavit: sed om-
nis ante illum memorię, Polonię Regnū
incredibili virtute defendit. Nam cum
Matthia, Rege Hūgarie fortissimo, atq;
bellicosissimo, bellum in Silesia acerrimū
gessit: & Stephanū Valachia Palatinū,
bellatorem inclitum: parere Polonorum
imperio coegit, & Machometem Turca-
rum tyrannum, ex Valachia expulit: pa-
cemq; petere coegit. Prussiam maximo
bello perdomuit. Moscoviā deuicit: Scy-
thiam

thiam sæpe repressit, pacem:ociūm: ac trā-
quillitatem armis, atq; legibus in suo Re-
gno diligenter custodiuit. Quibus ille re-
bus cum esset apud omnes clarissimus,
facile obtinuit, vt externis etiam auxilijs
Regnum Polonię muniret, quod sciret,
regna, nisi finitimorum opibus, ac bene-
uolentia iuuarentur: firma non esse. Itaq;
quod armis, atq; bello assequi non potuit
vt pax illi cū Germanis de Prussia esset:
id vxore ex Germanis ducta, est assequu-
tus. Nam de domo Austria clarissima,
atq; totius Germaniæ potentissima, eaq;
Imperiali vxorem duxit, Elizabetā: hu-
ius istius Sigismundi matrem: filiam autē
Alberti Ducis, qui idem Romanis, Hun-
garis, atq; Bohemis Rex fuit, cuius nu-
ptiæ, cum essent plenæ dignitatis: plenæ
concordiæ: ac Regiæ cuiusdam Maiesta-
tis, ita tamen sacunditate, atq; prole bea-
tæ fuerunt, vt vix e veteri Regum memo-
ria, vllius nuptiæ, cum his Casimiri con-
ferri queant, nati enim sunt inde filij sex:
omnes patri superstites, quorū, serie qua-
dam mirabili, atq; diuina, Wladislaus,
natus maior: in Hungaria regnavit viuo
patre. Ioannes Albertus autem in Polo-

nia patri successit, illi Alexander: huic vero Sigismundus hic Rex. Restabāt duo, quod illis credo meliora regna hisce terrenis debebantur: Casimirus, & Fridericus. quorum alter in diuos relatus est: alter vero vrbis Romæ Cardinalis fuit.

Filias quoq; septem numero, ex hoc eodem matrimonio susceptas: omnes Germanis Principibus in matrimonium dedit: atq; ita genere, ac sanguine suo cunctam Germaniam Casimirus compleuit, vt pauci sint ex omnibus Germanis Principib⁹, qui cōsanguinei nō sint Polonis.

Fœlix Casimirus hac ista Deo grata, ac tam illustri apud omneis genteis sobole: ex quo tot, ac tanti orbis terræ conseruatores prodierunt. Qui fœlicior ne in suscipiendis liberis, an diligentior in educandis fuerit, non facile dixerim. Nam vt filias prætermittam, quæ summa pudicitia, & digna illa loco, ac genere cura a matre sanctissima, atq; diligentissima fœmina educabantur, filij certe ea disciplina fuerunt instituti, vt non Regis filij, sed priuati cuiusdam viderentur esse, nullus in ijs educandis regius sumptus: luxus nullus, sed summa moderatio in victu, amicis, atq; cul-

atq; cultura adhibita fuit. Norat siquidem ille sapientissimus Rex, atq; idem pater optimus, fundamentum esse omnis reliquæ vitæ, cum priuatæ, tum publicæ, institutionem ipsam, educationemq; puerilem. hinc enim petuntur primum rudimenta illa ad laudem, & ad gloriam disposita, nempe quid honestum: quid turpe: quid iustum: quid iniustum: quid exoptendum: quid fugiendū sit: quid Deo: ratio de quibus: quid parentibus: quid amicis: quid ciuibus: quid legibus. quid ipsi deniq; Reipub. debeas, quæ nisi tu ineunte ætate, in angusta, ac seuera vita cognoueris, inutilis homo perniciosus Rex tuus fueris, necesse est. Quid enim per Deos immortales ab eo expectes, qui sine vllis honestis præceptis, ex puellarum cœtu emer- sus, a cantu, a tibia, a luxu, a mascara, a vino, a somno, a stupro, ad summum imperium accesserit: iactabit se mihi crede illius intemperantia in illa copia insolentius: neq; quomodo p̄sit, sed quomodo oblit rebus communibus, cogitabit. Nam cum voluptas ipsa per se virtuti sit inimica, tum vero si ad illā potestas aliqua maior, aut imperium accedat, in furorē agit;

B ij de sta-

Tyranni unde.

Educatio
filiorum
Casim.ri.

de statuq; omni mentem exturbat huma-
nam. Ex hac taliratione ille humani ge-
neris pestes, pdiere partim crudeles: par-
tim vero effœminati tyranni. Hinc enim
Busiris: atq; Phalaris illi veteres: hinc Ne-
rones isti recentiores, ac crudeles tyranni
hinc etiam effœminati Sardanapali sunt
orti, quorum vitam si inspicias, facile re-
peries ineuntem etatem illorum, nō par-
simoniæ, neq; disciplinæ radicibus: sed
ipsius voluptatis, atq; licentiæ illecebris
nixam fuisse. Horum exemplis admoni-
tus Casimirus Rex, nihil prius habebat,
quam vt illam primam filiorum suorū
ætatem, certis legibus, pudoris, verecun-
diæ, modestiæ, atq; ipsius religiōis astrin-
geret, certo sibi persuadens, taleis filios su-
os in regnando futuros, qualis illorū edu-
catio præcederet. Et merito quidem, in-
stitutio enim puerilis, Regum ipsorum,
primum proculdubio: medium: atq; po-
sitremum illis in regnando est. Hinc em̄
omnis ornatus vitæ Regibus est peten-
dus: hinc contra fortuna tela præsidium
sumendum: hinc consilium: hinc autori-
tas, ac grauitas petenda, deniq; id quod
caput est, quid sit Regem: esse quid dece-
at illum

Casimiri
diligentia
in educan-
dis liberis.

Regum in-
stitutio.

at illum, quod officium Regis, qui vult,
incessus, victus, habitus: hæc sola recta in-
stitutio Regi demonstrat. Non capit hæc,
mihi credite angusta, ac nulla bona insti-
tutione erecta mens, sed vacillat ac tur-
bat in omni Regio officio ac munere.
Qui enim Rex hæc puer non didicit, is
vitam miseram, desertam, contemptam,
infamem, ac obtreccionibus expolitā
agat necesse est. His ergo malis, atq; his
incommodis omnibus ab initio Casimi-
rus statuit occurrere, præpostere se factu-
rum ratus, si regnum ipsum filijs post se
relinqueret, filios autem ipsos, quibus il-
lud seruaret, negligeret, quare ne videre-
tur, vt dicitur, plus curare calceum, quā
pedem, summa ope requisituit, cuiam in-
stituendos filios suos traderet. Erat illis
temporibus vir doctus, & bonus Ioannes Longus:
Longus: Slugos a Polonis vocitatus, cu-
ius vita probata, ac inculpati mores cum
illius comendarent doctrinam, facile Ca-
simiro fuit persuasum, qui hunc filijs su-
is doctorem accersierit, vt ex eius viri p̄-
ceptis atq; institutis, veluti ex fonte quo-
dam, atq; totius honestatis radice: fluere
illa Regia disciplina, quam docti homi-
nes

nes summam esse rerum omnium vo-
luerunt, quæ mentem, linguam, ac orati-
onem futurorum Regum ad Respubli-
cæ gubernationem, cum summa laude diri-
geret. Sic Casimirus, non aliquem exter-
num, aut alienigenam, ac ignotæ virtu-
tis hominem filijs suis præceptorem dele-
gerat: sed Sarmatam, ac Polonum: eun-
demq; spectatę doctrinę, ac integerrimę
vitę virum. Ita ille non in externa insti-
tutione, neq; in peregrina adolescere mē-
tem liberorum suorum voluit: sed in Po-
lona, atq; domestica. Nec iniuria, vt em̄
semina, si in peregrinam mandentur ter-
ram, amittunt vim suam: sepeq; in diuer-
sum genus abeūt, sic puerorum ingenia,
in institutione degenerant a patria virtute,
vt ex duro Scythia, mollis fiat Arabs: ex
Latino, Gręcus. ex Polono, Italus. qua-
re Casimirus, cum se sciret genuisse Re-
ges, non Italis, non Gręcis, neq; Indis, sed
solis Polonis: cauuit diligenter ne quis pri-
mam illam indolem, nisi Polonus finge-
ret. Adhibuit itaq; Joannem Longum,
vt Polona institutione, Polonus ipse, bo-
nos Reges Polonis eo diligentius effice-
ret, quanto in illorum institutione salutē,
non so-

Institutio
mutat na-
turam.

non solū regni, sed suam etiam inclusam
esse videret. Hoc ergo munere Longus
non minus difficilis, quam operoso sulce-
pto, mox ab initio amouit e conspectu il-
lius tenere etatis pestem, ac perniciem iu-
uentutis libidines omnes, & illarum au-
tores, non erāt auditi in Longi ludo ver-
sus impudici: non cantus: neq; sympho-
nia turpis, quę aculeis nequitia in tendit
ad vicium iuuentum mentis, Nunq̄ ibi
sunt visi turpiloqui: nunq̄ ebriosi: nunq̄
mimi: nunq̄ amore ac vino, & mendacio
corrupti hystriones. deniq; nunq̄ illa-
dus irata mæcara in ludo illo fuit: nihilq;
earum rerum omnium, quarum imitati-
one, atq; consuetudine in vicium labitur
iuuenilis etas: talisq; fit, quales sunt hęc. q̄-
rum conuictu lætatur, cum claudo enim
vt dicitur, claudus eris. Quare, aures il-
lorum Regum ab auditu, oculos a con-
spectu talium flagitiorum diligenter fi-
delis magister continebat. libri apud illū
a Regibus illis pro mæcariis tractabant:
viri boni ac moderati, pro hystrionibus
cum regibus illis versabantur, parsimo-
nia vitę, morum reprehensio malorum,
irrisio, virgę medijs fidius ipse, atq; pla-

Ludus t. 3
gi qualis.

gæ admiñistræ illius institutionis erant,
atq; comites. Meminij me audisse de
nostris senibus, Casimirum dicere solitū,
nullum seacroama audire suauius, quā
eiulantem, ac virga cæsum ab illo magi-
stro filium. O Regem sparta dignum, q
in illis lachrymis, ac in illius vitæ angu-
stijs fundamēta bene, ac sapienter regnā-
di filijs suis reposita esse arbitrabatur.

Itaq; cum magnarum rerum cupiditate
monitore Ioanne Longo: incenderetur
assidue præclara illa ad virtutem indoles,
videtis quos fructus maturitate sua po-
stea tulerit. Quid enim aliud causæ puta-
tis esse, quod omnes vicinæ gentes, atq;
nationes, ad Casimiri domum, quasi ad
philosophi scholam concurrerent, vnde
non solum Reges regnandi, sed etiā ma-
gistros bene viuendi peterent? nulla fu-
it alia Equites, nisi ipsius institutionis opi-
nio, hac enim impulsii sunt Hungari vt
ab illo Vladislaum regem sibi peterēt.
Hac eadem Bohemi adducti Ioannem
Albertum expetierunt, ita Alexandrū
Lithuanij: ita Sigismū dum Silesij. O fœ-
licem tali prole Casimirum: o ter, q̄terq;
beatam Poloniā. quæ tantæ indolis pri-
mum

num: deinde virtutis parens, atq; altrix
extitit. quæ quanta fuerit, testes sunt om-
nes gentes atq; terrarum orę vltimę. quæ
ab hac ista virtute, aut seruatę: aut deu-
ctę: aut cum Poloniæ regno sunt coniū-
ctę. Nec mirum, nacta enim fuit hæc vir-
tus naturam imperio aptam: ad quam cū
accessisset vsus, confirmatioq; doctrinæ,
ad tantam laudem, dignitatemq; perue-
nit. Et cum omnes isti optimi, atq; omni-
laude dignissimi fratres florerent ingenij
gloria, sic tamen inter hos Sigismundus
excelluit, vt tantum ipse vinceret omniū
testimonio fratres, quantum illi vincebāt
reliquos omnes. Nam quæ vestra opinio,
quanta etiā spes omniū de hoc isto iu-
uene fuerit, testes sunt comitia illa, Casi-
miro mortuo, Pyotrkouię habita. vbi cū
de Rege deligendo deliberaretis, hunc
natum minimum, fratribus maioribus Io-
anni Alberto, ac ipsi Alexandro antefere-
re ad imperium voluistis. & nisi partim
Elizabeth mater, partim vero Sigismundi
ipsius continentia, fratri maiori concedē-
tis, obstitisset, antetulissetis. Vos hoc loco
appello huius regni robur, atq; firmamē-
tum Thencisci, quæ iudicia de hoc isto

B v Rege

Sigismundus
excellentis.

Prærogatiua
Sigismundi
in succedendo.

Acroama
Casimiri.

A Casimiro
gentes
petunt re-
ges.

Tencinſci
contendūt
pro Sigi-
ſmundo.

Rege tum feciſtis? quanta contentiōne
animorum, atq; armorum veſtrorum hūc
Regem ſufficere patri voluiſtis? Quid
tanto motu rerum ſpectaſtis aliud, niſi
ſpeciem quandam, atq; opinionem excel-
lentis virtutiſ? quæ cū ipſa ſumma eſſet
in Sigiſmundi fratribus, in hoc tamē ita
excelleret, vt quantum ætate ſuperaret a
fratribus, tantum ille ſplendore virtutiſ,
ac nominis ſui fratres ipſos ſuperaret.

Sigiſmū-
di mode-
ratio.

Quod autem ille ſe tum non extulerit,
& quod a præſenti iam regno, ac oblato
abſtinuerit, nonne hanc abſtinentiæ illi-
uſ laudem quouis regno antepoſendam
putabimus? Niſi enim inſediſſet in huius
viri mente conſtans, ac æquabilis ratio q̄-
dam vitæ, nunq; ille mihi credite abſti-
nuiſſet ab eo, quod illi tum ſumma volū-
tate, ac incredibili veſtra conſpiratiōe da-
tum, oblato atq; fuit. Nam non volitare
cupiditate gloriæ: non inflammarī ambi-
tione ad rapienda regna, præſertim cū
Rex eſſe poſſis, hoc omnium difficiliſſimū
opus eſt Equites: hoc ſolius ſapientis, ac
huius hominis eſt propriū, qui tamen
hoc ipſum, quod fratribus ante ſe cōceſſe-
rat, quā cumulate poſtea a vobis fit ade-
ptus, res

ptus, res ipſa docuit. Mortuo enim Ioan-
ne Alberto: deinde Alexandro fratribus
vniuerſi hūc ex Sileſia ad regnum pater-
num vocauiſtis: in ſummo ipſius regni di-
ſcrimine, ſummoq; periculo, ita in eo ſo-
lo reſtare ſpem regni, atq; ſalutiſ veſtræ
tum putatiſtis. quocidē regno luſcepto,
ita illud vnum, & quadraginta annos ad-
miniſtrauit, vt omnibus opibus florentiſ-
ſimum, vobis poſt ſe reliquerit. In quoqui-
dem regno, qualem ſe Regem ille geſſe-
rit: quibusue artibus illud adminiſtrarit,
res ipſa iam poſcere videtur, vt dicam. fu-
it enim hoc ſecundum e tribus: quæ de
hoc ipſo Rege dicenda ab initio propo-
ſuimus.

Vtinam Equites ea in nobis eſſet oratio-
nis facultas, qua, vt par eſt, dicendo expli-
care poſſemus, qui nam huius Regis in
regnando mores: quæ artes: qui modus
fuerit. Nūc vero cum virtutiſ Sigiſmū-
di Regis non tantum mea, quæ nulla eſt:
ſed nullius omnino poſſit par oratio inue-
niri, date mihi hanc veniam, vt non tam
orationem a me ipſam, quam rerum ipſa-
rum, quas is geſſit, commemorationem
expectetis, quarum recordatione, ac me-
moriam

moriam & hoc mœstum illius funus celebramus: & alijs præscribamus, quales reges in regnando esse conueniat. Ego em̄

In Rege *asidenda.* sic existimo in summo Rege, quatuor has res inesse oportere, sapientiam: iusticiam: fortitudinem: atq; clementiam.

Sigismundi sapiens *ita.* Quis igitur hoc homine sapientior Rex vnq; fuit: qui mox suscepto regno, non vnâ aliquam partem regni, sed omnes illius partes animo complexus est, quæ cum laborare viderentur, præsentem medicinam omnibus summo cum præsidio attulit. Nam cum Poloniæ regnum maximis bellis, quæ pater, ac fratres ante illū gesserant, exinanitum, ac omni consilio, & auxilio destitutum accepisset, ineundam sibi ante omnia rationem purauit, quo & auxilijs iuuare: & consilijs firmare: & opibus reficere regnum posset. Multa illi ad ea expedienda, quæ animo conceperat, obstabant. inopia primum æarum assiduis bellis exhausti: deinde, desertum ab amicis regnum. Nullo enim tempore Poloniæ regnum maiori motu rerū fuit, quam eo, quo a Sigismundo est susceptum. Hinc em̄ influebat tota in Russiâ Scythia: hinc bello affecta iminebat Valachia

lachia: hinc Asia Turca duce minabatur nobis tota. cum Germanis etiam, nō satis certa nobis propter Prussiam pax fuit. Hic Sigismundus solus in medio relictus, ac magnis vndiq; periculis circumuentus, ostendit patriæ illud speratum lumen animi, ingenij, consilijq; sui. Omnes enim finitimos partim societate sibi adiūxit: partim fœdere reconciliauit: partim vero bello deuicit. Nam Valachiam in-sigismundi societate. Valachi deuicti. Scythæ. sperata victoria de Ioanne Alberto elatâ, fregit, ac domuit. Scythiam quoq; multis prælijs secundis deuictam, ad extremū tamen munificentiâ, liberalitateq; sua in fide habuit, perfecitq; vt Scythæ genus hominum ferum, ac indomitum, liberalitatem ipsius potius quam arma experirentur, quem illi honorem ante Sigismundum, nulli regum: ne illi quidem Alexandro, domitori Asiæ habuerunt, Cū Turcarum etiam tyranno, cum, ab omnibus derelictus, solus periculosissimum bellū gereret: fœdus ad extremum fecit, magis ex suorum tempore, quam, vt id vtile rebus cōmunibus arbitraretur, de quoquidem fœdere dicam alio loco Equites: & ita dicam, vt hoc ipsum fœdus, quod nō nulli re

Pacem spectat Sigismundus curi.
nulli reprehendunt, magna necessitate factum fuisse, ostēdam. Nunc dico in his foederibus, atq; bellis Sigismundum aliud spectasse nihil, quam pacem, & ocium suorum, ut videlicet Polonia tot iactata casibus, tot afflictā cladibus, tot deniq; oppressa malis requiesceret aliquando, & se ex diuturno labore, pace, ac quiete reficeret, quę eo miseriarum iam venerat, ut neq; priuatis, neq; publicis opibus posset contra vim hostium subsistere. ita enim Jagello Germanico bello: & Wladislaus Turcico: & Casimirus Prutenico, atq; Hungarico: & Ioannes Albertus Valachico Poloniam attriuerant, ut in media victoria victa esse prope modum ipsa Polonia videretur. Quare cum spes restituendi regni nusq; nisi in pace Sigismundo restaret, propterea hanc ipsam pacem, omnibus bellis: foederibus: societatibus atq; affinitatibus quaesiuit. Nam sorores quas habebat, in Germaniam nuptum dedit, qua affinitate ille Germaniam cū Polonia non solum coniunxit: sed etiam Germanorum opibus illam contra omnem vim munivit. Nobilissimis enim, ac potentissimis ex ea gente illas colloca-

bat qua

bat, qua sane te perfecit, ut illi primo regum Polonię omnium, pax cum Germanis firma esset. Nam, quod is cū Prutenis bellum gessit: priuatum illum bellū Prutenorū fuit, nulla publica ipsius Germanię autoritate susceptum. Et ne quid forte, quod ad pacem spectaret, prætermittere videretur, cum iam Scythas liberalitate, Valachos deditioe, Moscos victoria, Germanos affinitate sibi, ac suis obligatos haberet, restabant Hungari, q̄s & si illis temporibus Wladislaus frater cum Polonis coniungeret, tamen Sigismundus longius prospiciens animo, Hungaros in perpetuum Polonis volebat deuinctos esse. Itaq; cū Scepusia domus princeps in Hungaria esset, Stephanusq; Trāsiluanie Palatinus rerum post Regem primus in Hungaria potiretur, eius filiam Barbaram in matrimonium duxit, consentiente Senatu, ac approbatibus bonis omnibus. Iata hoc matrimonio Polonia fuit, non tam, quod societate illi nouā attulerat: quā qd talē Reginā ex Hūgaria acceperat, q̄ ob sanctissimos mores, castissimā vitā, ac ob admirabilem pudoris atq; verecundię famam, Hester

fuit

Barbara
uxor.

fuit vulgo appellata. Sed hæc voluptas huius leticię non diuturna Polonis fuit, nam Barbara anno quarto, postq̃ in Poloniam venerat, vita est functa, magno cum mœrore ipsius Regis, dolore autē omnium vestrum incredibili. Quę tamē ipsa moriens, reliquit vobis pignus inita societatis cum Hungaris, filiam enim ex ea Heduigim Sigismundus susceperat, qua Ioachimo Marchioni Brandeburgē si in matrimonium data, pacem Polonis cū Marchia fecit. Ita ille hisce artibus in omneis partes intentus, pace parta, Poloniam assiduis bellis afflictam, exinanitā atq; proiectam erexit: refecit: ac plane de nouo constituit. Quanta hæc fuerit illius sapientia, ex alijs quoq; potestis suspicari Equites. Alij enim pace bella querunt hic vero nihil bellis, nisi pacem quesiuit. Alij regna suscipiunt, vt finitimos bello vexent: hic regnum absq; finitimorum beneuolentia infirmum esse duxit. Alij foedera inueniunt, vt ad euertendam pacem spacium habeant: hic omnia foedera quę cum Turcis, cum Scythis, cum Moscicis, cum Valachis habuit, pace terminauit. Quis hunc Regem non ad euertendos homi-

Heduigim
filia.

Sigismundus
rex pacificus?

dos homines, sed ad seruandos: non ad bello inter se committendos, sed ad pace coniungendos, natum fuisse neget: Cū enim pacem omni regno suo compararet non tantum suis, sed etiam alijs gentib; atq; nationibus pacis autor fuit. Et quod inter omnes constat pacem mutuā Christianis prouincijs stabiliorem nūq; fuisse, quam Sigismundo rege fuerit, sic ille nō tantum quid sibi soli vtile esset, spectabat: sed complectebatur ad suam. & ad comunem omnium salutem omnes finitimos reges, atq; nationes, pacis enim autor omnibus fuit: ad pacem inuitabat, hortabat, ac monebat omnes, valuisseq; vtinam illius diuina vox, atq; sententia apud Ferdinandum, ac Ioannem reges. Ferdinandus stare nūc, mihi credite, Hungaria: neq; Turcis per illam ad nos ac ad omnes peteret via. Verum cum illi reges belli, q̃ pacis essent cupidiores, Sigismundumq; non audirent, ab Hungaria ambo exciderunt: cuius motu, atq; casu, ea quoq; quę dudum ante habebant, cum magno comunium rerum detrimento, partim affligerunt: partim amiserunt. Et merito quidem, pace enim de medio sublata, quid

Ferdinandi
& Ioannis
Regis.
contentio.

Pacislaus

C

quid

quid vtriq; salui esse potuit: pax enim est
parens, atq; fons omnium rerum bonarū
Equites, sine hac nihil hominibus iucū-
dam in vita, nihil stabile potest esse, quā
qui oderunt, feri & indomiti, ac crudeles
tyranni sunt habiti, contra vero qui hu-
ius patroni, atq; autores fuerunt, soli ho-
mines, soli sapientes, ac generis humani
conseruatores sunt dicti, & iure quidem,
pace enim viuunt leges: excoluntur mo-
res: tractantur artes: victus postremo ipse
ad vitam degendam necessarius, ipsius
pacis est fructus, quo etiam fit, vt difficil-
ius sit pacificum regem esse, quam bellico-
sum. quanto enim quisq; ratione defici-
tur magis, tanto est ferocior, & ad bellan-
dum procliuor. At pacis autor, atq; cu-
stos nemo potest esse, nisi idem vir sapi-
ens fuerit. Egedem enim partes sunt pa-
cis, quę sunt ipsius sapientis, nam pacis
hic finis est, vt in ea conuenienter natu-
rę ac legibus viuatur, qui finis idem pro-
fecto est, & ipsius sapientis. hoc enim so-
lum ille curat, ne quid a natura, ac legib⁹
aberret. Quare nihil tam cum sapientia
pugnat, vt videtis, q̄ odium, discordię ac
bellum, hinc enim existunt regnorum
mutationes

mutationes: hominumq; ipsorum, ac le-
gum interitus. quę conseruare, ac consta-
bilire est ipsius sapientis, quod in Hun-
garia ne esset, tanq; ex aliqua specula de-
nuntiabat Sigismundus Ferdinando,
atq; Ioanni tempestatem futuram, quam *Hungarie*
cum illi non prospicerent animo, demon- *interitus.*
strantemq; Sigismundum non audirent
repente illa tempestas inuoluit, ac corri-
puit omnia. Hungariamq; sine legibus:
sine iudicijs: sine rege: sine fide, exposuit
direptionibus, & incendijs. At Sigismū-
dus interea cum conscientia consiliario-
rum suorum niteretur, nunq; facere, age-
re, ac moliri omnia destitit, quō, si minus
pacem inter illos reges conciliaret, regnū
tamen suum ab illorum contentione ab-
duceret. Quia in re tanta sapientia, tāatq; *Sigismun-*
moderatione fuit, vt in summa illorum *vtriq; par-*
contentione, vtriq; charus esset, vtriq; so- *ti. eque cha-*
cius, atq; amicus. cum quibus vt pacem *rus.*
& amicitiam firmaret, alteri, hoc est Ioan- *Elizabet*
ni, filiam suam Elizabetham, e secunda v- *filia.*
xore, hac ista grauissima, atq; clariss^{ma}
Bona Sforcia, de qua dicam alio loco, in
matrimonium dedit. Alterius vero filiā, *Filiij vxor*
huic Augusto Regi nostro, filiq; autem
C ij suo cha-

fuō charissimo, atq; vnico, quē in nobis ex
eadem Regina reliquit, collocauerat, quē
nuper magno omnium cum dolore ac
mōerore decessit. Ita ille, non arma tantū
opelq; omnes suas, sed etiam sanguinem
ipsum, genusq; suum vniuersum in pacis
rationes conferebat: sanguineq; suo q̄
plurimas gentes, atq; nationes sibi, Re-
gnoq; suo obstrictas esse volebat. Et cum
bellicosissimis nationibus, victoriosissi-
misq; populis pręfesset, tamen hanc tantā
Pace opes
Regni.
constitutā
copiam, non bellorum opes, ac neritos,
sed pacis instrumenta esse putabat, quæ
pax inquam, in regno constituta, quanta
bona effecerit, quas artes excitauerit, q̄s
opes huic regno tam priuatim, q̄ publice
pepererit, attendite Equites, mentesq; ve-
stras paulisper ab hoc mōerore vestro, ad
res vestras abducite, quarum status ante
Sigmundum, qui fuit: hæc vestra præ-
sens testatur copia, quam si conferre vo-
lueritis, cum opibus illis vestris priorib;,
Inopia summa atq; egestas illæ videbun-
tur esse, præ hisce, quæ nunc sunt. an vos
illās opes putabitis esse Equite Polono di-
gnas? quæ tam modicæ fuerunt, ac pene
nullæ, vt legibus etiam vestris caucum
fuerit

fuerit, ne triginta marcas dos Equitis' fi-
liæ superaret, non moderatiōis mihi cre-
dite, sed postremæ inopiæ hæc ista lex fu-
it, cuius cum nos, ita me dii ament, subpu-
deret, legem hanc dotalem tulimus, vt id
quod inopia fiebat, lege fieri putaretur,
cum interim bene se illis res haberet, qui
locupletes videri volebant, si illorum san-
ctius erarium ipsas triginta marcas habe-
ret. Neq; vero hæc inopia tantum in ordi-
ne Equestri fuit, sed ipsi etiam medius fi-
dius Senatores, ne plus centum marcis
dotis nomine filia nubenti daret, lege,
hoc est egestate, prohibebantur. Sed qd
ego dotem huius inopiæ signum fuisse
commemorō: cum capita occisorū Equi-
tum, tanq; pecudum, non ipsius interfe-
ctoris capite, ac sanguine: sed precio, ac
centum marcis, contra omnia diuina, ac
humana iura, soluerentur? vt non mul-
cta, non pœna, non supplicio, sed tam vi-
li ere, capita vestra æstimarentur, egedesq;
expiarentur. Ex hac tanta, ac tam infami
tamq; impia æstimatiōe apparet egestas
illa regni, quanta fuerit, quæ tanta fuisse
videtur, vt animam quis pro capite facu-
lius daret, quā hanc pecuniam solueret.

quam vtiq; illis temporibus grandē fuisse constat, quæ nunc auctore Sigismundo, nulla est. Quid vero illa macula, atq; labe nominis, ac generis vestri parum ne indicat, quam inops a pecunia fuerit hoc regnum? nam si quis fur pecuniam furto a quopiam vestrum abstulerit, capite plectitur, atq; suspendio. Si quispiam autem eum, cuius hæc pecunia fuerit, occiderit, pecunia occisi caput soluit. O cōmemorādas leges, & dignas, quæ in hac Repub. versentur: quibus nos tanq; pecora, atq; pecudes precio, ac mercede licarijs, & intersectoribus addicū sumus.

Quam vos non legem, sed perniciē, atq; pestem vestram, primo quoq; tempore tollatis de medio Equites, si salui esse, & boni viri haberi vultis, de quoquidē ipso erit fortasse nobis apud vos alius dicendi locus. Nunc vos iam perspicitis, quanta hæc inopia fuerit, cui omnes leges diuinæ, ac humanæ in Polonia cesserant.

Quidē in priuatis ne tantum rebus hæc tanta inopia fuit? immo vero multo etiā maior in publicis. Recordamini enim, per deos immortales, illas angustias ararij, a missa vectigalia, bona, villas, vrbes, atq; pro

atq; prouincias regias pecunia obligatas priuatis hominibus, tum demum statuentis, quantum Sigismundo Regi debeatis qui hæc omnia redemit recuperauit, ac libera Reipub. restituit. quarum rerum inopia erat factum, vt homines historici litteris mandarent, Polono Rege mileru esse nihil, & ita profecto res est, si tempora illa respicias, quibus illi scripserunt. An vobis tum regnum hoc diues fuisse videbatur, cum subsidia belli ac ornamenta pacis, mendicato pene reges vestri quererent: cum pignoribus, obligationibus ac mutuationibus, non solum bella administrarent: sed etiam domi viuerent cū ita exinanitum erat ararium, diminuta vectigalia, omnes ville, possessiones salinae, prouincię pignori oppolitę, ac a regio vsu auerse, vt rex ipse neruis prorsus careret, quib⁹ Rempub. gereret? Quis vniq; non dico rex, sed priuatus homo, aiquid sepositum ad vltus necessarios non habebat? soli ex omnibus reges vestri erant inuenti, sine vlllo sanctiore arario. Nihil in go Equites: memoria in medio est, res ipsa, legite priuilegia honorum obligatorū: facile reperietis eo inopię redactos fuisse

fuisse illos superiores reges, ut si non dico bellum aliquod ab illis fuisset gerendum aut filia elocanda, sed equus ipse emendus non prius haberent, quam aliquid adderent ad privilegij summam. Quare cum maximus nodus in Repub. sit inopia rei pecuniaria, sepe fiebat, ut perniciola consilia reges nostri inirent auferendorum e templis valorum, ac nouorum imperandorum vobis tributorum, res etiam ipsas ad summam Reipub. pertinentes, inchoatas, atque affectas, cum magno ipsius Reip. detrimento intermittebant, difficile enim est efficere aliquid magni, cum egeas, quod pecuniae nerui sint omnium bene gerendarum rerum. Ex his tantis, tam diuturnis, tam postremis difficultatibus, angustiisque, quibus omnes res nostrae privatae, atque publicae premebantur, Sigismundus rex summa sapientia, atque incredibili celeritate hoc regnum expeditiuit. comparatis enim pecuniis, ac vndique collectis Ioannis Boner opera, viri preclati, atque industrii, Salinas primum, deinde praefecturas, postremo villas, vrbes, possessiones omnes redemit, atque grandi persoluto, vectigalia constituit: fructus prouinciarum

rum auxit: ararium collapsum antea, atque effusum, ingenti pecunia cumulatum, atque reformatum vobis, reique vestrae publice reliquit. Quid vero hoc eodem Principe, atque *Principe.* duce res vestrae prouinciae, ex illa Reip. non res copiosae a Sigismundo productae, quanta luce *se:* & quo splendore nunc fulgeant, quis poterit, ut par est dicere? Agri mediisfidius ipsi: yluu item ac nemora: ruraeque ac coloniae vestrae, quae in pacis sinu a Sigismundo collocatae, medio (ut sic dicam) oceanis gremio, nunc continentur, gestire mihi videntur, atque huic auctori, parenti, ac conseruatori suo gratias agere: quae situ antea squalebant omnia: nunc vero hac noua luce opum, & copiae ad hoc illustratae, fulgent, mouentur, seque ad summam vtilitatem vestram, reique publice dignitatem efferunt. Eos enim fructus iam vobis subministravit, ut hos nullum bellum, quamuis atroxe, atque diuturnum: exhaustare possit. Mandate hoc memoriae Equites, spero multa vos, liberisque vestros, ac maiora indies bona visuros: in hisce semper ita existimabitis, sine Sigismundo Rege nihil horum vos visuros fuisse. Nam ante illum quid sperare potuimus, in illis *pa-*

fertim tantis angustijs? cum mentes, a
nimiq; vestri debilitarē: ut inopia, ipsaq;
egestas nobis a l'omnia, quę concupiera-
mus, magna atq; preclara obstaret, quę
nunc sublata de medio, atq; remota, res
nostras secundas ornavit: aduersis presti-
dium attulit: bello subsidia: paci vero or-
namenta suppeditauit. Auctę iam sunt
vestre dotes, quarum modus non in lege
vt antea: sed in voluntate vestra pendet:
vult aurum, cuius vltus nimius iam fa-
stidium vobis parit, Argentum etiam ip-
sum, non priuatorum hominum vide-
tur esse, sed illorum regum superiorum,
nihil de crepulo loquar, quod auro, argen-
toq; vestro obrutum, vix iam comparet.
Ita Sigismundus, quasi alter ex Hieroso-
lymis Salomon, non copiam auri, atq; ar-
genti, sed vilitatem Polonis attulit. Et qđ
in primis laudatur in Salomone rege qđ
ille diuturna pace aurum, atq; argētum
lapide vilis Hierosolymis reddiderat,
hac certe laude illi Sigismundus non so-
lum illi par, sed etiam superior fuit. Salo-
monem enim illa copia dementauerat:
ac a Deo suo patrio auenterat, hic vero in
vberimis copijs, religiosissimus: in sum,
mis ver

mis vero opibus, temperatissimus ad ex-
tremum fuit, nihilq; ad vltimum spiritū
curauit magis, quam vt ipsius regnum
in pace vigeret ingenijs, valeret doctrinis
ac omni humanitatis, ac religionis laude
floreret. Quando Equites hoc regnum
quādo vberius ingenijs, aut cultius vñq; *Polonia*
doctrinis fuit: nuncq; Equites, omnia le- *doct.*
simul hoc rege in Polonia profuderunt,
pax, opes, litterę. Rarum fuit antea, ac pe-
ne inauditum in Polonia Gręcarum li- *Polonia*
terarum nomen, quę ita erant hominib; *rudes.*
nostris incognite, vt id quod quis nō in-
telligeret, Gręcum esse diceret. Iam vero
Latina ipsa oratio, quā absona fuerit,
atq; barbara, Biga & Baraletus sunt te-
stes. boni quidem illi viri, sed tamen ine-
prii magistri, ac rustici. Conferte nunc cū
his ea, quę & ipsi iudicatis, & in quibus
liberi exercentur vestri: non barbariam,
sed Gręciam: non Sarmatiam, sed Italiā
dicetis factam esse Poloniam, vt iam nō
muse Gręce, neq; Latine, sed vrbes me-
diusfridius ipse, Roma atq; Athenę, ho-
nore, premio, ac fauore Sigismundi inui-
tate, commigrasse in Poloniam videatur
ita mens, sonus, ac fabulitas vtriusq; ora-
tionis.

Polonia
eloquens.

tionis non externa, sed vernacula. nō pe-
regrina, sed domestica in ore nostrorum
hominum versari mihi videtur. Circum-
spicite Equites, quam vndiq; circumferā-
tur versus optima, audite quibus laudi-
bus solute ac ligate orationis suauissimi
huius regis a Polonis celebretur memo-
ria. Nihil dico de me, cuius oratio, quan-
tulacumq; est: aut si que omnino est, huius
regis beneficio creuit. Voluimus quidē
& nos de hoc Rege aliquid dignum ex
hoc loco vestris afferre auribus: sed tamē
id assequi, tarditate, vt par fuit, non potu-
imus, studio tamen certe, & voluntate p-
ximi illis sumus, qui litteras suas, arteiq;
optimas huic Regi acceptas ferunt: & q;
hunc quasi quendam mortalem Deum,
alto cœlo demissum, mirantur: ac harū
ipsarum litterarum opera, quas illius be-
neficio didicerunt, cupiunt eum esse im-
mortalem. Viues ergo o diuine Rex lau-
dibus, carminibusq; nostris: nosq; ecœ-
lo benignus aspicias: tuosq; numine, ac
munere hæc bona propria nobis velis esse
que hinc abiens reliquisti commouit la-
chrimas: fletusq; interpellauit orationē
meam.

Sed tamen

Sed tamen, quod institueram dicere, pat
hic pacis artibus Salomoni regi fuit, cō-
stantia vero recti propositi, longe illo su-
perior. qd vt equabiliter in omni vita tu-
eretur, diffusus ingenio, quasiuit in suo
regno socios tantarum rerum tuendarū
optimos, ac probatissimos. Habuit em̄
ex delectis viris summa autoritate Sena-
tum: ita, vt hoc constet, in polonia simili
splendore consilium nullius regis vnquā
fuisse. Tria autem præcipue in deligen-
dis Senatoribus spectare solebat. Genus
primo ipsum: qd maior autoritas apud
homines nescio quomodo spectate nobi-
litate sit, quam incognita. Deinde sapi-
entia præstantes. Postremo sententia, &
lingua liberos. Quod si quando in his le-
gendis remissior fuit, in his magistratib;
mandandis certe fuit, quibus summa nō
continetur regni: & in quibus homines
non gerunt Rempub. sed gerere discunt
In summis autem regni Magistratibus,
quam diligens fuerit, vt non repetam ve-
tera: testes sunt hæc lumina regni, recen-
sete viros hos, & illorum familias, non vt
illos laudemus: sed vt in illis delegendis
iudicium, ac sapientiam Sigismundi in-
credibi

credibilem admiremur. Adest Princeps
regni Tharnouia domus, quid ex hac ea-
dem domo maius? quid rebus gestis cla-
rius? quid dijs hominibus charius hoc
illo Ioanne Tharnouio Castellano Cra-
couien hoc in Regno vnq̄ fuit: cuius tot
extant victorię quot sunt huius regni ini-
mici, tot trophæa, quod deuictæ provin-
ciæ: tot triumphi, quot ab illo sub iugum
missi hostes, quo homine Sigismundus
Rex custode peritissimo, iperatore acer-
rimo, ac foelicissimo periculofissimis tem-
poribus, maximisq̄ hostibus hoc regnũ
defendit: Scythiamq̄, Valachiã, ac Mo-
scouiam deuicit: omnesq̄ hostes vestros
hoc duce, aut parere vobis, aut certe cede-
re coegit. Prætermitto Turciam ipsam,
quam in Hungaria Ludouico Regi infe-
stam, ac inimicam, ne capta alba Græca
omnia simul euerteret: hoc eodem Ioan-
ne Tharnouio duce prohibuit, atq̄ re-
pressit. Quid vero hic, qui hunc ordine
consequitur, Petrus Cmita: lumen, atq̄
ornamentum huius regni, non splendore
Wisnicen familie: non sapientia: nõ
autoritate: non iustitia: non rebus ge-
stis a Sigismundo impetrauit, vt ad hunc

vnũ

vnũ summos magistratus huius regni
deferret: Palatinatq̄ Cracouien, Mar-
falcatum, vtamur enim verbis nostris: p̄-
fecturas item magnas, ac illustres illi m̄
daret: Quid hic Ioannes Latalicius Po-
snanien Palatinus: homo quidem Eque-
stri loco ortus, tanta tñ virtute, tãraq̄ sen-
tentia libertate p̄ditus, vt ipse suis subni-
xus opibus in Sigismundi senatum ascē-
derit: Quid vos decus huius Regni, atq̄
presidium Tencisci: quæ ornamenta:
quæ insignia summe, atq̄ excellentissi-
mæ virtutis vestre a Sigismundo non es-
tis adepti: vidistis enim Andream ex
vestro ortum loco, paruum quidem illũ
corpore, sed ingenio, ac eloquentia sum-
mum Castellatum Cracouien, vidistis
etiam Ioannem fratrem Palatinum Sen-
domirien nuper defunctum. Sed quid
ego mortuos commemoro: cum tu ipse
Ioannes Sandomirien Palatine corã hic
presens adsis, qui cum ob amplissimam
& haud scio an maximam in hoc regno
familie tue dignitatem, tum vero ob pru-
dentiam sapientissimo sene dignam a Si-
gismundo dignus es habitus, hoc isto lo-
co, & ordine, iam vero quomodo te Sta-
nislac

Ioannes
Tarnou-
ensis.

Petrus
Cmita.

Stanislaus Laski: nissae Laski preteream? cuius genus, & industria, spiritusq; illi senatorij domi, ac foris cogniti apud Sigismundū tibi sunt: suffragati, vt Siradiē Palatinus esses.

Nicolaus Brudzowski: Verecūditus de te dicerem Nicolae Brudzoui, si meo nunc iudicio vterer non alieno, quanto enim tua erga me benevolentia maior est, tanto ego minus possem de tuo genere, virtute, ac doctrina dicere nunc vero quoniam senatum Sigismūdi non priuatos amicos cōnemoro, dico Sigismundum in te fuisse secutum, vt Lāciciē illi Palatinus esses, cū genus ipsum virtutemq; egregiam tum vero vel in primis literas, studiaq; doctrinæ: quibus instructus, atq; paratus vocatu Sigismūdi in illius senatum veneras, vt esses cū hoc Petro Firlegio Russiæ Palatino, quasi quādam in Sigismundi senatu duo sydera splendentia omni philosophiæ laude, atq; doctrinæ. Vestræ quidem senatores succrescit laudi hic Ioannes Coscielecius, In nouladislauien Palatin^o clarissima, atq; munificētissima ortus familia, cuius maiores tantum inopia publica, de qua paulo ante dixi, commouebantur, vt per grādem pecuniam, qua obligata bona Regia ha-

gia habebant, regibus remitterent: Mariburgoq; ac alijs amplissimis possessionibus vltro Casimiro Regi concederent: cum nummum nullum ex illa in finita obligatione acciperent, tanta fides Coscieleciē gentis erga vestros reges fuit: vt in summa sua copia, inopes se arbitrentur esse vestro egeno rege. Sed quid ago? aut quo progredior? incidi in numerū vestri senatores clarissimi in quo difficile est ex vobis nō aliquem, nefas quēq; pretereire, sed dabitis mihi profecto hanc veniam: & quod in ipso cursu orationis tam multos pretereo, quosdam autem attingo, partim id tempori, ac auribus vestris seruiens facio: partim vero, quod me vox, lingua, latera, prius in dicendo deficient, quam vt par est explicem, quid in vnoquoq; vestrum deligendo Sigismundus fuerat secutus. Quanta tamē sit auctoritas omnium vestrum, cum summa benevolentia Equitum Polonorum coniuncta, cum ex his de quibus iam diximus, sciri potest: tum vero vel maxime ex hoc isto Andrea Gorcano Comite Posnaniē, *Andreas gorcanus comes.* Castellano, ac superioris Poloniæ prefecto, qui adolescens, ac pene puer ita cōmendati-

D

mendatione excellentis virtutis Sigismū
doregi charus fuit, vt dignus ab illo &
summis honoribus haberetur: & qui pa
tri Lucę clarissimo viro in amplissima p
fectura, ordineq; succederet. Cuius ea ē
autoritas apud omnes: ea dignitas, is vi
te splendor, vt nullius opes in hoc regno
maiores vnq; fuerint. In quo quidem ho
mine illud, quod Platoni illi philosopho
rum Deo difficile videbatur, vt summe
opes cum summa virtute in eodem homi
ne possent esse, ita vtrūq; cū summa lau
de excelluit, vt nihil in Polonia illo sit di
tius, nihil etiam melius. Nam bonarum
rerum, & literarum, ac ipsius doctrine
ita studiosus est, vt aliud cupere videatur
nihil: opes etiam ipsius non libidinum,
neq; cupiditatum sunt instrumenta; sed
humanitatis, virtutis, atq; dignitatis sin
gularis. hoc homine Equites quoniam
vehementer nituntur res velle, salutem
illi, ac incolumitatem, quod facitis: velle
& optare debetis. Ex his tot, & tantis, ac
talibus viris apparet, qualis rex iste fuerit.
Et haud scio an aliud signum boni sit re
gis quam ipse senatus: apud eum regem
presertim, qui non sua, sed conseruando
rum ho

latonis
sententia
de diuitijs

7

Qualis se
natus ta
lis rex

rum hominum causa se factum esse regē
nouit. Quemadmodum enim est in ipsis
artibus, in quibus quales ipsi artifices
sint, instrumenta illarum declarant, sic et
iam cum ars, artium omnium scientia
sit administrandi regni, nusq; ratio ipsi
regis magis apparet, quam in ipso senatu
qui instrumentum quodam bene geren
de ciuitatis suo regi est. qui si nequā: si in
iustus: si belluo: si rapax, ac sceleratus fu
erit, certo seito consimilem quoq; illi esse
regem. Quid ita? quia mens ipsa infœ
lix, non iam regis, sed tyranni: cum spe,
atq; cupiditate omnia suorum ciuium de
uorarit, nihil agit, nihil aliud dies, atq; no
ctes molit, quā vt ne quis illi omnino ad
ea obstat, quę concupiuit. Quare tyran
nus omnis veluti quędam immanis bel
lua, in formam humanam insuta, anteq;
sternat ciues, vastet leges, ac solus deuo
ret omnia, senatum omnem tollit fundi
tus, si quem habet: aut curat ne quis in se
nato illius sit genere, sententia, atq; lin
gualiber. Ita tyrannus aut senatu caret:
aut si quem habet, ex obscurissimis qui
busq; atq; nequissimis, linguaq; ac men
te seruis collectum senatum habet. si tñ

Senatus
tyranni

D ij senatus

lenatus dicendus est coetus ille infelix ex
tererrimis quibusq; hominibus ideo con-
flatus, vt cum his tyrannus scortetur, po-
tet, leges mutet, Rempub. vixet: ac quo-
rum assentatione, quasi cestro quodam,
plenus perturbatione, atq; poenitentia a-
gatur in furorem, atq; in amentiam, vt
ita viuat sine fide, sine pace, sine certo foe-
dere, ac in concursu plorantium, atq; te-
pestate querelarū perpetuo versetur ple-
nus turbarum, atq; tumultus. Cogitate
hoc loco per deos immortales Equites,
& vestros illos veteres tyrannos: & hos
etiam aliorum novos. vt hec que dico, ma-
gis ex aliorum contentione, quam ex o-
ratione mea intelligere possitis, quam e-
quus Sigismundi senatus fuerit: quā iu-
stus, sobrius, continens, atq; sanctus, vt
facile appareat hunc regem, non suę cu-
piditatis gratia: sed vestre salutis causa
senatum ex his viris delectum habuisse.
Quem ille ordinem tanta cura coluit, vt
ab initio suscepti regni plenum senatum
semper habuerit optimorum pontificū,
ac forrissimorum virorum, quod sine isto
adiumento, atq; presidio neq; ipsum se,
neq; regnum suum putaret esse diutur-
num.

num. Quam etiam ob rem tanta venera-
tione senatus apud illum fuit, vt pontifi-
ces dominos suos: senatores vero, synce-
re dilectos in litteris appellaret. O mentē
nō mortali aliquo regno, sed ipsa immor-
talitate dignam, cum enim penes solum
regni summa esset, tamen & regni socios
senatores: & pontifices dominos habere
volebat: vt regnum cum socijs certius ad-
ministraret: & dños sua sponte sibi pre-
ponens, in summa potestate non insolē-
sceret, & cū solus omnia in regno posset,
nihil tamen seorsim ab senatu præter re-
gium nomen haberet. quod tamē ipsum
summa moderatione ipsius senatus tem-
perabat, a cuius autoritate nunq; dissen-
sit. Nunq; ille suadente senatu pacē, bel-
lum gessit: nunq; contra senatum ad bellū
hortante, ille pacem fecit. ita in consilio
ipsius parteis nulle, dissensio nulla fuerūt
sed mirificus illo gubernante, atq; prou-
dente ad communem salutem consen-
sus, non senatus illi Reipub. clauum
in summis tempestatibus gubernanti e-
manibus præripiebat: non ille vicissim
senatus, quasi nautarum remigationem
impediebat, sed cum in senatu alij veni-

entem tempestatem denunciarent, alij
pericula Reipub. tanq; nauis ostenderet
alij velis, atq; remis incuberent, ille tanq;
fapiens nauclerus ad gubernacula Reipub.
immotus sedebat: singulac; momē
ta temporum, locorum, hominum, ac pe-
riculorum expendens, eo quo spes salu-
tis ostendebatur, consilia suo: um, cur-
sumq; regni dirigebat. Hęc ratio senat⁹,
hęc illius optimi, atq; sapientissimi regis
fuit in hac Repub. prouidentia, vt mirū
iam videri non debeat, si vna ex omnib⁹
prouincijs, atq; terris in tanto rerum om-
nium motu, Polonia salua, atq; integra
steterit, non casu aliquo mihi credite, id
est factum, neq; fato, rationi enim homi-
nes subiecti sunt, non casibus: consilijs,
non fati, apud quos si quid non recte,
aut ordine geritur, scito ibi nō fatū, neq;
casum, sed rationem rectam defuisse, que
cum a consilijs nostris abest, res nostrę ca-
dunt: stare non possunt: quare si vos, re-
gnumq; vestrum sapientia regis vestri,
fide vero, & autoritate senatus ad hanc di-
em stetit, illos qui iam conciderunt resq;
suas amiserunt stultitia non casu, amētia
non fato perisse dicemus, An tu si quā
in na-

Sigis. rege
casus in
Polonia
non fuit

in nauim ita moratam conscenderes, in Malo cōp-
qua aut nauē nauclero remoto, aut nau silio non
clerus ipse reiecto clauo coeliqu, ac syderū casu regna
ventorumq; ratione posthabita vellet ipse pereunt
remigare, salutem ne tu vllam ibi spera-
res; aut si quid naufragij actideret, fato
cuidam potius, quam illis, qui permuta-
tis officijs nauim euerterunt, naufragiū
illud tribueres? Ad eum modum Equi-
tes omnes prouincię quas aut ipsi vidistis
aut de quibus ab alijs audiistis, perie-
runt: dum rex pro senatu ipse sibi esset:
aut dum senatus officium regis obire vel-
let, prouidere enim, ac monere officium
est boni senatus: regis vero gubernare,
ac seruare. Que ratio administrandi Re-
gni, atq; moderatio cum semper constans
æquabilisq; in senatu Sigismundi fuerit,
mirum non est, si soli propemodum ex
omnibus gentibus, ad hanc diem integri
sumus: & si hac ista foelicitatis parte Po-
lonia, cæteras omnes prouincias antecel-
lat, quarū nulla illi hac ista parte est par,
Non Italia, que varijs seditionibus regū
cum plebe libertatem amisit: non Gal-
lia, que sapius fusa, atq; caesa regem suū
captiuum vidit, non Germania, que nūc
D. iij studio

Polonia
foelix

Studio nouarum rerum de libertate omni periclitatur. non Hūgaria, misera atq; afflicta, quam discors a rege senatus, puer vero rex funditus euerit. Non iā omnes orae, atq; extere genteis, ac nationes se hac parte nobiscum conferant, quas omnes aut bellum euerit: aut seditio afflixit. sola Polonia Dei summo beneficio atq; huius optimi regis sapientia, ac consilio consentientis senatus, cunctis nunc floret opibus: viuit suis legibus: moribus etiam, ac institutis antiquis veterem suā retinet dignitatem, nec propter aliā causam (vt iam dixi) nisi quod in ea & sapiens ipse regnabat rex: & reges ipsi (hoc est senatores) erāt sapiētes. Qui cū oīa diligēter prospicerēt animo, rege in ipsa puppi Reipu. sedente, ac clauū dirigēte nihil fortuna, neq; casus in rebus nostris valuit, quē si qd in rebus humanis valēt, ibi certe valent, vbi non recto consilio, sed praecepti temeritate aguntur, ac feruntur omnia, quare soli ex omnibus nunq; accusarunt hoc Rege fortunam Polonit nunq; de casu sunt questi. omnia em secundum Deum, & illius prouidentiam in Sigismundi, ac illius senatus sapientia

Casus stultis dominatur.

tam do-

tam domi, quā foris, tam pace quā bello erant nobis reposita. Subegimus hoc rege gentes antea inimicissimas nobis, atq; inuictas: nonnullas nobis adiunximus. Ea q; omnia incolumi regno, saluis legibus, ac integrali libertate hoc duce gessimus, domi etiam illo autore, atq; principe convenientissime in summa beneuolentia publice viuimus, subsidia belli: ac ornamenta pacis parta ab illo, relictasq; habemus, vt quocunq; oculi nostri inciderint, nihil desiderent ex rebus omnibus, quē ad vitam tuto, ac tranquille degendam pertineant. est enim pax a Sigismundo constituta nobis: sunt opes: vident littere, est fortis atq; sapiens senatus restat etiam hic Augustus filius spes vniuersae regni, atq; tantae laudis, atq; glorie paterne heres: qui vt ea tueatur, quē illi patre amplissima reliquit, hanc istam sapientiam patris assidue intuebitur: res ipsius gestas: consilia item, atq; rationes omnes administrandi regni sibi proponet. quae nullam rem esse declarant, in mune re regio positam, quae sapientia Sigismundi regis non comprehendatur. Verum haec ista sapientia, quam summā

Augustus filius.

D v fuisse.

fuisse in Sigismundo rege, multis argu-
mentis perspicitis, & si per se ipsa summa
sit, est enim oculus quidam mentis, quo
a magnis atq; excellentibus viris causis
rerum expetendarum, fugiendarumq;
cernuntur. Tamen hæc ista sapientia, ni-
si habeat iustitiam in administrando re-
gno adiunctam, infirma est, rebus etiam
humanis non multū sane proficua. Neq;
enim satis est vt causam videas, qua flēs
cadantq; regni res, nisi etiam causis illis
aut retentis, aut remotis, æquabiliter, iu-
ste, ac legitime in ipsa Repub. vereres:
vtq; in primis cures, vt in tanta varietate
rerumq; humanarum conuersione, quā
minimi motus in Repub. existant, quod
si qui acciderint, vt sine detrimento com-
muni accidant. Quod cum sine maxima
rerum vsu vario, atq; diuturno tene-
ri non possit, quis hac ista laude Sigismun-
do excellentior rex fuit? qui cum benefi-
cio longissime & gratis, vnum enim & octu-
m Sigismun. agestimum annum agens decessit: tum e-
tiam prudentia singulari, atq; diuina ad
eam iusticie laudē peruenerat, vt in sua
Repub. nihil earum rerum esset omnū,
e quibus discordiæ, seditiones, ac bella ci-
uilia

uilia existunt. quæ tum fiunt, cum virtus Bellorum
exequatur vitio: cum boni premio, mali ^{ciuilium}
vero læa carent pœna. deniq; cum non origo.
pro dignitate, ac meritis cuiusq;, sed pro
regnantis libidine: alij plus, alij minus v-
tuntur rebus communibus. Ex hac em
inequalitate, ac intemperantia quadam,
oriuntur in Repub. morbi illi insanabi-
les, q̄si in corpore sano atq; integro, hinc
enim existunt discordiæ, seditiones, ac
bella ciuilia, cum ipsarum legum, atq; ho-
minum interitu. Et merito quidem, quid
enim in ea Repub. salui, aut diuturni fu-
turum speres, vbi vitium præcurrit virtu-
ti, vbi algent boni, lætantur improbi, vbi
dignitas cedit pecuniæ, virtus generi, in-
genium fœcordiæ, atq; negligentia: po-
stremo vbi indignissimus quisq; amatur,
colitur, ornatur, ac ad amplissima quæq;
promouetur, summa cum desperatione
bonorum: ruant necesse est in tali Rep-
ac intereant omnia. quamuis illa magna
sint, atq; præclara. Non agam pluribus.
Equites: neq; exemplis vtar Grecorum,
ac Latinorum, & ipsorum etiam barba-
rorum, qui Respub. suas potentes, ac flo-
tentes amiserunt. dum in illis nullus ha-
betur

Anni nite. cicio longissime & gratis, vnum enim & octu-
m Sigismun. agestimum annum agens decessit: tum e-
tiam prudentia singulari, atq; diuina ad
eam iusticie laudē peruenerat, vt in sua
Repub. nihil earum rerum esset omnū,
e quibus discordiæ, seditiones, ac bella ci-
uilia

Sig. equa
liter pre-
mium par-
titur &
poenam.

betur virtuti honos, nulla poena vitio. Ex iplo enim Sigismundo omnium istarum rerum exempla summi possunt, qui cum sapientia illa magna, atq; incredibili in-qualitate ipsam videret pestem, ac perniciem esse ciuitatis, ad eum finem diri-gebat omnia, vt neminem eius Reip. cuius hic rex fuit poeniteret, qua cum aequa-biliter illo rege vterentur omnes, nō me-tuebat nequi vir bonus, atq; fortis contē-ptus ab illo, ac neglectus aut res nouas in regno moliretur: aut seditionem; bellūve ciuile spectaret, quod ibi necessario fit (vt iam diximus) vbi non aequaliter: neq; iu-ste viuitur. Quare vt remoueret a suo re-gno omnia hæc mala, atq; incommoda, Rempub. ipsam omnibus exæquo vren-dam, ac fruendam proposuerat. ita tamē vt ratione, & boni ad illam admissi: & ma-li inde pulsī viderentur esse. Neq; enim in Polonia improbitas, atq; indignitas de-speratione frangebatur vnq; magis, quā Sigismundo rege, contra vero virtus, p-bitas, atq; dignitas hunc locum honoris, & gratiæ apud Sigismundum habuit, vt cum genus ipsum illustre in claris viris adamasset, tamen ipsa virtute saepe poste-rius du-

rius duxit genus: gradumq; ad honores amplissimos in sua Repub. virtutē vole-bat esse, non genus. Dabis mihi hoc loco hanc veniam Nicolae Wolsci, vt tuo po-tissimum exemplo me vera dicere probē cum enim Equestri ortus esses patre, Si-gismundoq; non generis neq; opum, sed virtutis commendatione esses cognitus, hunc tibi honorem ille habuit, vt te & gy-necio clarissimæ, atq; pudicissimæ huius reginæ vxoris suæ praficeret: & ad te Sē domiriē Castellane: tum cum multis prouincijs deferret, Hoc ille diuino facto suo docuit, quam iustus rex esset, cum tā tum tuę excellenti virtuti fidei, ac integri-tati tribueret, vt quo genere ortus esses, querendum sibi non putaret. Quid ve-ro tu Martine Sborowskię parumne es-tum expertus, quam iustus hic rex erga te fuerit: cum tuæ spectatissimæ virtutis durior aliquando conditio esset: cū em̄ virtute, constantia, ac magnitudine ani-mi inuidiam, calumniāq; superares, et salutem Reipub. libertatemq; commu-nem tuę oblitus maximo animo defer-deres, tantum apud Sigismūdum ad ex-tremum dignitate valuisti, vt tua nimis vt qui-

Nicolaus
& Wolski

Martina
Sborow-
wska

Seuerinus
Bonerus.

(vt quidam putabant) in caussa communi
ni libertas, tibi ad hunc honoris, & digni
ratis gradum non obstaret, quem nunc
in Repub. tenes, quin vero etiam hæc
ista bona, & animi & ingenij tui, in Cali
sien hoc isto Castellanatu tibi sunt apud
Sigismundum suffragata. Sed quid ego
hos commemoror? cum externi homines
ipsi, atq; aliunde orti tantum apud illum
virtute valerent, vt illis non in regno tan
tum ipso, sed etiam in Sigismundi sena
tu locus esset. Adest enim Seuerinus Bo
nerus, vir, Willemburgo quidem profe
ctus: ita tamen ob virtutem, ingenium,
industriamq; Sigismundo regi probatus
vt nihil illi obstaret, ad honores huius re
gni, externum genus, cum enim fides,
ac industria ipsius in omnibus officijs,
ac muneribus regni amplissimis fuisset
cognita, illum Sigismundus & salinatio
rem fecit: & prefecturas mandauit: ac in
senatum introduxit. in quo ille maiesta
tem Reipub. vestrae cum his seruaret q
in hoc regno e vobis sunt orti. Et tamē a
pud Sigismundum caruit inuidia propte
rea Bonerus, quod alienigena esset, ac
Germanus: non ciuis, neq; Polonus. cū
illo em

illo enim Sigismundus ob virtutem ipse
us præstantem, ac singularem communi
cauit hoc regnum, in quo nunc ille om
nibus opibus fortunæ, ingenij, ac dignita
tis summa vestra volūtate floret. Ad hūc
modum Sigismundus præmijs in Repu.
propositis, optimi cuiusq; virtutem ad i
psam Rempub. tuendam excitabat. Qua
sane ratione tantum profecit, vt nullum
tempus in hac Repub. feratius fuerit vir
tutibus omnibus. pro se enim quisq; tā
pace quā bello nitebatur, vt sub optimo
rege bonus ipse ciuis esset: & ne quis am
plissimis præmijs virtuti propositis, ipse
sibi ad laudem deesset. quare tanto stu
dio ad virtutem, & ad gloriam exarserāt
omnes, vt summi, medijs, ac infimi ad sū
ma contenderent, testis enim hic est Io
annes Tarnouius, qui etsi genere clarissi
mo sit ortus, tamen ad res maximas, p
salute huius regni gerendas, honoribus
amplissimis ab hoc rege inuitatus, tantū
virtute profecit, vt non solum nostros im
peratores omnes, sed etiam illos veteres
externos Scipiones, Marios, ac Maxi
mos bellica laude adæquaret. Quid vero
hic Nicolaus Sienawski, Belsensis Pala
tinus wski

Ioannes

Tarnou

wski

Nicolaus

Sienaw

tinus wski

Alexander
Procopius

tinus? qui præmijs a Sigismundo exci-
tatus, cum Alexandro, ac Procopio fratri-
bus, sic rem militarem in Russia hoc Re-
ge administrabant, vt eorū opera Russia
illa afflictā, ac anniuersario hoste pene de-
lata, requiescat nunc, ac nouis colonijs
solitudines suas compleat, atq; instauret;
ita, vt post hominum memoriā cultior
Russia nūq; fuerit, quam est nunc Sieni-
auiorum, & aliorum fortium virorum o-
pera, quorum virtute ad hanc diē Russia
stetit. Quæ cum assiduis hostibus esset
exposita, fortissimorum virorum præsidio
eam Sigismundus muniendam sibi pu-
tabat; eiusq; præuinciae magistratus, his
potissimum mandabat, quorum animo
ac virtute confidebat, veluti nuper pau-
lo ante, quam esset mortuus, Podolicæ Pal-
latinatum ad Ioannem Mielecium detu-
lit virum fortem, ac genere, ingenio, opi-
busq; præstantem. Præterea alios mul-
tos fortes, ac claros viros, quorum virtu-
tem Sigismundus ad res maximas iusti-
tia sua excitauit; beneficijs auxit, præmijs
vero confirmauit. Est hæc diuina summi
illius viri, ac iustissimi laus. qui cum am-
plissimo, ac copiosissimo regno potiretur,

illius

Ioannes
Mielecius

illius omnes copias, atq; opes, non suæ pri-
uata, libidinis: neq; compendij sui puta-
uit esse, sed eius Reipub. cuius rex fuit,
quare quicquid positum erat aut in hono-
ribus Reipub. aut in vectigalibus ipsius
regis, earum rerum omnium dispensato-
rem ille se esse putabat, non possessorem
neq; dominum quo etiam fiebat, vt hæc
communicaret omnia cum viris fortib;,
ac de Reipub. benemeritis ita vt cuiusq;
dignitas, ac meritū postulabat, summas
opes Regum esse ratus copiam bonorū
viro-
rum, atq; fortium, quorum virtuti
biaceret semper, vbi nullus illi habere
honos. Quare cum Sigismundus gratus
esset erga optimi cuiusq; virtutem, com-
mouit præmijs propositis studia hominū
non solum summorum, sed etiam medio-
crium atq; infimorum: pro se em̄ quisq;
hoc rege excellere in Polonia studebat:
nemo erat qui aliquid non afferret in me-
dium, quo regi suo operam ac industriam
probaret. Artifices ipsi medius fidijs, ac
omne genus mechanicum, commotis stu-
dijs, artes suas diligentius hoc rege colue-
runt, cum viderent operas quoq; suas pla-
cere regi. itaq; tanta copia optimorum

Opes regū

Artifices
prestantes

E

opificū

opificum, atq; artificum hoc rege fuit, vt
Phidie illi veteres, atq; Policleti & Apel-
les reuixisse in Polonia viderentur, qui
pingendi, fingendi, ac dolandi arte illoꝝ
veterum artificum gloriam adæquarent.
quorum cum multa extent in hoc regno
opera pulchra, atq; visenda, tamen huius
vnus arcis opus vincit, ac superat omnia
quam ille præstantissimorum artificum
opera a fundamentis extruxit, ac Craco-
uiam hoc isto præsidio muniuit, tanto
sumptu, ac opere, vt non hominum, sed
deorum immortalium sedes videat esse
arx ista. Quid vero Basilica huic templo
adiuncta, parũne accessione sui huic ædi
Vencelsai decorem, dignitatẽq; attulit:
in qua & pictorum opere, & sculptorum
ac fabricum singulares visuntur, quam
Basilicam ille & religiõẽ summi Dei cõ-
secrauit, & omnibus ornamentis, vt vi-
detis illustrauit: corporẽq; suo tabernacu-
lum hanc esse voluit: in qua ille, quasi q-
dam regio opere defessus, non minus lõ-
go, quã molesto, postremum requiesceret
ac supremam mundi diem expectaret.
Quanta hæc Sigismundi iustitia fuerit:
quã potens, quã magnifica, quã clara a-
pud Deũ

Arx Cra-
couici.

Basilica.

Sigismun-
di palatium.

pud Deum, quam nota, & probata apud
homines: qui distribuendis æqualiter p-
mijs, ac muneribus regni, in mutua pace
ac beneuolentia suos tenuit: & ad virtu-
tem bonos viros, cupiditate rerum opti-
marum incendit: ac in contrario genere
hominum hoc isto modo, firmabat ratio-
nes bonorum. Nihil enim apud illũ con-
temptius, nihil neglectius, nihil vilius im-
probis fuit, vt ex hac ista ratione, boni,
premia suę virtuti seruari a bono rege sci-
rent. mali vero, nihil præter contemptũ
ferrent, atq; pœnam. ita ille honores oēs
solis bonis, ac fortibus viris debere se pu-
tabat, quibus cum improbis etiam com-
municatis, boni in officio dolore redde-
rentur remissiores, improbi vero nihilo
magis illis ipsis honoribus fierent melio-
res. Quare cum præmium, & pœnã æq-
biliter dispartiret, seseq; ipse sanctissime
gereret, virtutes præmijs: vitia contra pœ-
nis affecit. Cuius rei etsi multa extent e-
xempla, tamẽ haud scio an aliud sit clari-
us illo: & ad sancendam cum in re mili-
tari, tum in omni vita fidem accommo-
datius, cum Raduankouium centurio-
nem obornetẽ Prussico bello proditio-
nem

Radwan- nem, infamia publico iudicio notauit: mi-
kowski in litesq; nostros huius calamitate, ac igno-
famis minia docuit, vt pugnare potius, quam
Institia fugere: mori, quam fallere vellent. Hi-
legalis sce artibus Sigismundus, cum suos ciues
bene viuere, ac iuste agere docuisset, faci-
le illam quoq; iusticie partem, que legi-
bus traditur absoluisset. Cuius hec summa
apud Sigismundum fuit, vt conuenien-
ter in hac societate nostra viueremus, ad
hunc ille finem omnes leges suas retulit,
quibus pax inter nos, cum summa bene-
uolentia constaret. Quas leges si inspici-
Lex spe- as, tanq; in aliquo speculo omnes sensus
culi regis Sigismundi, ac rationes expressas vide-
bis, nullam in his tyrannicam mentem,
nullam utilitatem ipsius propriam repe-
ries. vestre libertatis Equites: vestre di-
gnitatis: vestre maiestatis sunt ille leges,
que in Polonia sole regnant: ac exequo
vobis, & Sigismundo regi vestro impe-
Rex po- rabant. Neq; enim solutus est Rex legi-
lonie liga- bus apud vos. non quod illi vtile, id iustū
tus lege vobis, non quod lubet, id illi licet. Ro-
itali serui laudat nemo, nisi seruus sit, aut Italus. q̄
quidem vt certius seruetret, scholas etiam
sibi

sibi, si dñs placet: condidit: doctoresq; le-
gum fecit, a quibus nil nisi seruire disce-
ret, qui doctores inq; legum harū istarū *Doctores*
seruiliū, transcens Alpes venerunt *legum a*
etiam cum talibus præceptis ad vos: q̄s *Polonis*
hic passim iā vagari videtis, cū hoc isto *uitandi.*
dñs irato supercilio: ac pessimo libertatis
vestre exemplo: quos vos, id quod facitis
contemnere debetis Equites: & tanq; cō-
tagionem quandam, hanc istam Neroni
anam scholam fugere: regnoq; vestro pel-
lere, ne iste immunde pecudes, inficiant
puros iusticie vestre fontis, e quibus Si-
gismundus hauriebat leges vestras, qui *Sigif. le-*
bus communiter vobiscum viueret, qua *gislator*
rum legum ille lingua, non rex: interpres *qualis*
non autor: patronus, non dominus fuit,
quas etiam ferebat auctore senatu volen-
tibus, ac iubentibus vobis. In qua sane
ratione cū summa moderatiōe, atq; equi-
tate animi fuisset, omnes illos veteres So-
lonas, Lycurgos, atq; Cretas legum lato-
res vicisse mihi videtur. nam illi seorsim
a populo leges ferebant: hic vero nullam
absq; senatus autoritate, ac scitu vestro cō-
muni legem tulit. illorum leges libidini
populati, sæpe seruiebant: Sigismūdi ve-

to nulli rei seruiunt, nisi vtilitati communi, ac vestre libertati. Illorum legum nimia licentia tyrannidem in ciuitatibus pariebat, nostra vero legum disciplina, nulli rei magis quam tyrannidi est aduersa. Quid ita: quia apud leges nostras rerum, & criminum: non personarum, neque dignitatum ratio est. non quebatur in Sigismundi iudicio Archiepiscopus ne, an Palatinus: Episcopus, an Castellanus: nobilis, an ignobilis: peregrinus, an ciuis reus esset, sed remota dignitate omnium reorum ipsorum, de re ipsa iudicium fiebat: in quo nocentes poena legitima afficiebantur: innocentes vero ex lege absoluebantur. Iam, quanta ipsius Sigismundi maiestas iudicij publicis fuerit: que animi aequitas: qui modus: recordamini Equites, & illam personam illius Regis in iudicio presidentis vobiscum cogitate, in qua expressa facies Reipub. vestre cernebatur. Status erectus, ac cellus: lati, ac patentis humeri: facies rotunda: rubentes genae: oculi grandes, ac stabiles, minax supercilium: nasus ipse grypus, ac aquilinus, summo rege dignus: vt non Castimiri regis, sed louis filius videretur iudicio

Ratio iudicij.

Sigif. maiestas in iudicio.

Persona Sigif.

dicio presidere. sic omnia ad imperium erant in illo rege nata, vultus, intuitus, vox, latera, silentium postremo ipsum. In iudicio nunquam audiebatur nisi cum oportebat: minus etiam nonnunquam quam oportebat, nutu plura: verbis pauca conficiebat, tantaque moderatione lingue, ac continentia sermonis fuit, vt illius, in summo imperio, nemo unquam verbum vllum aspexit audierit. Quare cum tanta iustitia, ac tanta moderatione in controuersis iudicandis fuisset, æquos, placatosque reos a se dimittebat: non solum eos, secundum quos iudicabat: sed etiam eos, quos contra statuebat. & cum gratie causa in iudicio nihil faceret, grata tamen essent omnia, que faciebat, ita seueritati illius, res maxime distans miscebatur comitas. sed ita tamen, vt neque comitas, impediretur seueritate: neque seueritas, comitate leuio fieret. Hac fama admirabili virtutum in credibilibus, cum solus ille rex, solus iustus, solus sapiens, non domi tantum, sed etiam foris videretur, tanta veneratione propter summam iusticiam apud omnes gentes fuit, vt iustitie illius fama impulsu Bohemi primum, deinde Hungari, Ludouico

Silentium
Sigismun.
Lingue
moderatio

Sigismun.
regna obla
dia recusat.

E iij douico

douico rege apud Mohacium a Turcia
interfecto: huic vltro duo maxima regna
offerrent, quæ ille tamen non accepit cum
reprehensione multorum, eorum præfer-
tum, qui non perspiciunt, ac multo etiam
minus intelligunt, quantum ipsius regni
sit opus. quod cum alta sapientia Sigismū-
dus cognitum, perspectumq; haberet,
regna illa remisit Hungaris, ac Bohemis
iple Sarmatia contentus fuit, sufficere si-
bi hanc materiam ratus, in qua omnem
vicingenij ac virtutis suæ ostenderet, tā-
ta fuit opinio ipsius excellentis iustitiæ
apud omnes, tanta etiam illius modera-
tio. Quid vero illud cum Ioannes, & Fer-
dinandus reges summis inimicitij in cē-
si arbitrum hunc de Hungariæ regno ce-
perant, parumne ex eo liquet, quanta exi-
stimatio: ne hic rex apud omnes fuerit:
quam sanctissimam esse Reges illi puta-
bant: ita, vt arbitrio illius non solum Re-
gna ipsa, de quibus ambigebant: sed eti-
am dignitatem suam regiam committe-
rent: id iustissimum fore rati, quod a Si-
gismūdo probatum, decretumq; fuisset.
Prætereò alia infinita domi, & foris ipsi-
us excellentis virtutis, atq; iustitiæ docu-
menta

Sigif. in-
ter reges
arbitr

menta: quæ ille viuus constituit ad me-
moriā regni sui sempiternam. Et quā
præcipua pars iustitiæ est pietas ipsa pa-
rumne hac quoq; iustitiæ parte excellu-
it: cum religionem illam patriam, atq;
auitā, cæremonias item omnes sanctissi-
mas, tanta veneratiōe coleret, vt nihil il-
lis melius, nihil religiosius esset ne in mo-
nasterijs ipsis quidem, non in his, quæ nūc
sunt: sed in illis, quæ olim fuerūt. fide em̄
in Deum erat summa: hominem pecca-
torem se confitebatur esse palam: nullq;
spem veniæ, nisi in solo Christo habebat.
benignus in omnes, pius, clemēs, ac mu-
nificus fuit. In Ecclesia vero, ne quid no-
uaretur, neutre ipsius religionis vlla in re
fieret commutatio, tanto studio curauit,
vt in minimis etiam rebus, quæ vix cen-
seas, diligentissimus fuerit. vos hoc loco
appello sanctissimi sacerdotes, qui mœ-
sti nunc pro illo sacrificium facitis, ecq;
vestrum diligentior omnibus religioni-
bus, atq; cæremonijs conseruandis hoc re-
ge fuit: quoties ille vos admonuit, si qd
a vobis non rite factum, aut si quid de sta-
tuto sacrificio fuerat a vobis prætermisū:
candelam ipsam ceream, mediustidius.

Pietas
Sigismūdo.

Fides
Sigismūdo.

Religio

E v vt maio

vt maiora pretermittā, non suo loco stan-
tem, aduertebat; aut si ea sacro deesset,
vos admonebat, neq; vero id ille facie-
bat curiosus in vestro munere, sed quod
minimis hisce rebus aut sublaris, aut in-
termittis, religionem ipsam intermittere, ac
sensim tolli putabat, de qua ne vili dimi-
nutio fieret non solum premissis, sed etiam
pœnis in seditiosos editis prouidit. Geda-
nen enim ciues res nouas, atq; pernicio-
sas, non in Repub. tantum, sed etiam in
religione moliētes supplicio affecit, sum-
ma tamen moderatiōe, ac æquitate, pau-
corum enim pœna contentus fuit, ad sa-
lutem reliquorum. ita ille cum fundamē-
tum omnis Respub. religionem ipsam
sciret esse, & cum sibi multorum exem-
plis, ac litteris suaderet, mutata religioe
mutari regna, summa religione ipse fuit,
& vt ceteri quoq; essent curauit. Ad quā
colendam, ac retinendam vt expeditior
ipse esset, multis exercitationibus se com-
parabat, summa enim abstinentia ieiun-
abat; dies festos celebrabat: nunq; pu-
blice quicq; agebat, priusq; sacrificasset,
sacroq; interesset. Verbum Dei diligen-
ter in concioibus audiebat; ac iuxta illud
viuebat

Gedaneſi.
ciues pu-
niti.

Exercita-
tio, ad pie-
tatem.

viuebat, sobrius in omni vita rex fuit: nūq;
ebrius est visus: nunq; vino, aut amore in
solens, ac intemperans, ad hunc modum
ille, cum summa moderatione victus fu-
isset, paratus semper erat ad regium illud
opus, atq; munus. In quo exercendo ca-
rebat furore illo, qui ex intemperantia
cibi, atq; vini ducitur, quo remoto sum-
ma fuit humanitate, ac incredibili religio-
ne ad vltimum vsq; spiritum, ita, vt etiam
animam ipsam agens, hunc istum Vitū
Monachum de Dominici familia, sacri-
ficantem diligenter audiret; ad singula
verba passionis, Christi Dei nostri, suspi-
rando; in gemiscendo; ac flebiliter precā-
do, quo Deus ipse peccatorum ipsius im-
memor; beneficio autem Christi in illū,
& in omnes memor, clemens, ac propiti-
us illum ad illas beatorum sedes recipe-
ret, ad quas Iesus Christus dominus, &
Deus noster ante illū præcesserat. O fi-
dem veram, & dignam cui isti ignes lu-
ceant, qui quidem signa sunt, atq; notæ
illius ignis intimi, quo fides ipsius arde-
bat in Deum, charitas aut ipsa sese effun-
debat in proximum, hoc ergo isto diuino
igne, atq; recondito, semel in baptismo su-
cepto

habita-
tione
Vitus Mon-
achus.

Cerei cur
preferatur
mortuo
nota.

scepto, cum ille arderet in omni vita, nul-
laq; perfidia illum violaret, recte hec ista
lumina, atq; ignes, incenseq; faces praefer-
runtur nunc illi mortuo, quod fide Deo
seruarit integram: charitatem autem p-
ximo ad vltimum spiritum, quem cum
iam reddiderit Deo, ex hac turba, & col-
luuione, tanq; ex hospicio, non tanq; ex
domo, in illud animorum concilium, coe-
tumq; profectus est, vbi nunc cum fidei
Abraham, Isaac, atq; Jacob accubit: col-
loquitur cum Dauid, viuit cum Iosia ius-
tissimo, atq; religiosissimo rege: Auos
suos: fratres, ac parentes, reges vestros re-
cognoscit. Hunc totum iam complectit
caelum: hunc obujs vlnis excipiunt om-
nes beatorum animae: ac illius conspectu
laetantur: ab Aquilonisq; partibus adue-
nisse gaudent regem, iusticia, ac pietate
insigne, loci felicitatis suae, atq; i morta-
litate participare, q nemo vit melior apud
nos natus est: nemo pietate praestantior:
Nunc ille vos ex alto intuens Equites a
Deo Opt. Max. precatur, vt vos foelices,
ac saluos velit esse: vestrumq; hoc regnu
conseruet, quod ille summa sapientia, ac
singulari iustitia viuus rexit: ac omnibus
legibus

legibus, praesidijsq; ornauit, atq; instruxit
summaq; in illo tuendo, conseruandoq; ^{Sigismun.}
animi magnitudine, fortitudineq; fuit. ^{fortitudo}
De qua ego breuiter dicam. fuit em hoc
tertium, quod in summo Rege inesse o-
portere diximus. Neq; enim latis est sapi-
entem, ac iustum domi esse regem, nisi
etiam is regnum saluum praestet: & ab
omni externa vi defendat, qualem vtiq;
Sigismundum fuisse constat. Qui quo die
a vobis rex est factus, motus domestici
illum, deinde externi cum maximo no-
uarum rerum metu exceperunt. Recor-
damini enim Equites, qui motus ille in
Lituania, qui timor fuerit: cum Michael
Glinski homo eius gentis potentissim⁹
atq; seditiosissimus, mortuo Alexandro
rege, principatu Lituaniae peteret, ad qua
illi rem cum & animus no deesset, & co-
pia, tamen is Sigismundi primum nomi-
ne deinde conspectu fractus, debilitat⁹
arma posuit: pacemq; supplex petijt: ac
postremo in illius fide fuit, mansisset aut
utinam in sententia, nunq; tantis cladib⁹
tatoq; hominum interitu Lituania cum
Moschouia commisisset. Cum enim Mi-
chael Glinski moliri multa occulte in Li-
tuania

Michael
Glinski

Michaelis
facinus

tuania nuncq; desisset, a Ioanneq; Zabre
finskio marscalco Lituaniae, appetiti prin
cipatus reus fieret, non cogitabat quomo
do se regi purgaret, de quo arguebatur;
sed quomodo accusatorem suum primo
quoq; tempore e vita tolleret. itaq; oblit⁹
clementiae regiae, quam primo statim Si
gismundi in Lituaniam aduentu, incre
dibilem erat expertus: iustitiae etiam hu
ius istius regis immemor, in qua etiam
nocenti per fugium esse poterat, nullaq;
ratione harum rerum omnium habita,
multa nocte Ioannem Zabressinskium
aggreditur: & quiescentem iam, ac nihil
tale cogitantem inuasit, ac domi suae ho
minem nobilissimum occidit. Magnum
crimen, scelus ingens, vis non ferenda,
cuius ille magnitudine perterritus, ut sce
lus, scelere cumularet, ad Basilium Mo
schum profugit: illumq; ad inferendum
bellum patriae sollicitare cepit, facileq;
sua sponte ad id iam parato Basilio per
suasit, ut cum Maximiliano Cesare fœ
dus faceret: ab eoq; futuri belli subsidiū
contra Sigismundum peteret, nihil pro
pius est factum, quam ut Maximilianus
imemor tū nōinis, ac generis sui omnib⁹
suis copi/

suis copijs ad inferendum bellum Sigi
smundo Basilium iuaret, quod tanto ap
paratu rerum omnium a Basilio erat ge
stum, ut neq; maiori contentione, neq;
copijs inter Lituanos & Moschos vnq;
certatum fuisset. Hic Sigismundus, etli
eodem tempore alijs quoq; bellis Scythi⁹ Sigismun.
cis, Valachicis, atq; Turcicis, districtus i Moschos
esset, tanta tñ animi magnitudine in belexpeditio,
lo Moschico suscipiendo fuit, ut nullum
aliud bellum gerere videretur, non ter
ruit illum Maximilianū Cesaris inspera
tum cum moscho fœdus: non copie ab
illo suppeditate gerendi belli: non ipsius
Basilijs exercitus ante hanc diem inuict⁹,
incredibili em celeritate exercitu ex Li
tuania collecto, militibus etiam ex Polo
nia accersitis, magno animo aduersus ho
stem contendit, ac Boristene amne supe
rato, cum hoste acerrime confligit: quem
memorabili pugna deuicit non in p̄sens
tantum, sed etiam in posterum: nam eo
Bilio videntur omnes vires cōcidisse Mo
schorum, quae antehac graues Lituaniae,
ac inuictae videbantur esse, & quae ante il
lam cladem tantae fuerunt, ut Moschi p̄
se ceteros mortales omnes contemneret
quibus

h. m. sigis
ad d. jo. M.
omib; q; x.

sb. i. i. i.
od. jo. d.
to. fo. m.

Maximili
ani cū Mo
scho fœdus

Sigis. de
Moscho
uictor.

sigis. m. i.

Romæ gratulatio Quibus deuictis tanta gratulatio omni-
um est subsecuta, vt etiam Romæ a Leo-
ne decimo supplicatio Sigismundi nomi-
ne decerneretur, singulari genere verbo-
rum, & numero dierum. cum enim in
Nicolaus Epolski. Leonis senatu Nicolaus Wolski legatus
hic Sendomiriën Castellanus exposuisset
& genus hostium, & victoriæ modum,
res digna patribus illis est visa, publica
ipsius vrbis Romæ gratulatiõe, ac suppli-
catione singulari, supplicatum itaq; fuit:
totaq; vrbe dies festi, atq; ludi eius victo-
rię nomine fuerant instituti, dolente, ac

Maximilianus Cæsar. mœrente Maximiliano Cæsare, qui ca-
ptiuos etiam ipsos, per hunc istum Nico-
laum Wolski Leoni missos, interceptit:
Moscho- uiam remittit. in Moschouiamq; contra ius gentium re-
misit. his victorijs, atq; triumphis initia
regni sui Sigismundus consecrauit, docuit
itq; se eum Regem esse, qui & domi re-
gnum legibus tenere, & foris armis tue-
ri possit. Neq; vero hoc bello tantū illius

Bellum Scythicū animi vis extitit incredibilis, sed multis
etiam alijs bellis grauibus, ac difficilibus
nam cum vix a Moschico bello respira-
set, Scythiam magnis copijs Russiam p-
uanciam ferro, atq; igne vastantem, in-
credibil

credibili virtute ad Vrsinoticium supe-
rauit: illaq; pugna, primus regum omni-
um, Scythas docuit, pacem bello melio-
rem esse. Quid autem Valachia ipsa,
Turcicis exercitibus contra Sigismun-
dum munita, atq; instructa, cum huic re-
gno periculosissime immineret, nonne *Bellum Valachicū*
ad Obertinum postremo ab hoc rege de-
uicta, pœnas temeritatis suę dedit, ve-
stroq; imperio, hoc isto Ioanne Tarnouio
duce parere est coacta. Iam vero Moscho-
uia, cum iterum fractas illas vires suas,
ac desperatas repeteret, bellumq; maxi-
mum pararet, non ab hoc Sigismundo
iterum deuicta bello maximo, funditus
corruit: ad quod bellum gerendum Si-
gismundus, hunc istum Tarnouium im-
peratorem, ad conseruandum hoc regnū
natum, miserat: qui capto, atq; euerso
Starodubo ingēti hominum strage Mo-
schos in perpetuum deuicisse iam videt.
Prætereo alia bella varia, atq; infinita que
Sigismundus gessit: non libidine regnā-
di, neq; studio glorię incensus, sed amore
religionis Christianę conseruandę, cum
enim Polonię regnum Aquilonem ver-
sus, vltimum sit regnorum omnium, gen-
teis fini-

teis finitimas habet inimicissimas partim
Christiano, partim vero Romano nomi
ni. Quare Sigismundus cum his assidue
bellum gessit, non ut finitimarum rerū
potiretur, sed ut religionem Christianam
contra Seythas, atq; Turcas; Romanæ
vero sedis nomen, contra Moschos, atq;
Walachos tueretur; quod hæc gēteis huic
sedi, hoc isto dissidio Græcorum, cum
Latinis, sint omnium inimicissime. So
lus ergo Christianorum regum omnium
Sigismundus, non pro augendo, sed pro
retinendo regno: non pro sua libidine,
sed pro Christiana religione bellum cum
tota Asia gessit, Cuius Asiæ opes cum
magnis, ac insperatis victorijs crescere in
dies videret, seq; præ ceteris periculis illis
proximum esse sciret; Christianos autem
princeps mutuis bellis dissidere videret,
prouidendum sibi, regnoq; suo putauit.
Quapropter summa ope est conat⁹ Chri
stianos principes in mutua gratiam re
ducere; illorum concordia, ac conspirati
one suas opes, atq; rationes contra Tur
carum tyrannum firmare: ut minus po
tens, minusq; formidabilis tyrannus ille
vo bis esset, quapropter & Maximilianū
Cæsare

causa Si-
gism. cum
Maximili
ano Viēni
congressus

Cæsarem reconciliata iam gratia Viennā
adierat, cuius etiam hortatu Vladislav⁹
frater Hungarię Rex, cum Ludouico fi
lio, eo quoq; venerat, quo in conuentu
summorum regum, ille ostendit, docuit,
monuit Turcarum opes tantas esse, ut ab
vno Christiano rege superari non possint
in concordia, ac mutua pace spem esse: si
ne qua nihil esset Christianis salui. itaq;
Sigismundo autore, atq; duce facta erant
Viennę fundamenta communis auxiliij.
quę tamen sorte quadam, rebus nostris
aduersa: non diu manserunt. Nam &
Maximilianus, & Vladislaus vita fun
cti, ambo spem Sigismundi fefellerunt.
Non cessauit tamen Sigismundus agere
& facere omnia quo potentie Turcarum
occurreret. quare auxilia vndiq; contra
hebat: cum finitimis foedus & amicitia
iungebat, neq; vero his solis contentus
fuit, sed etiam cum sciret Neapolim, atq;
omne illam oram Apulię, societate Tur
cici belli cum Polonia coniungi, amicitia
Italij expetiuit: hancq; Bonam Re
ginam, ex Sfortia familia, clarissima, atq;
totius Italij nobilissima: ducem Bari in
matrimonium accepit. ut hoc ceu quodā

Fœdus
regum

Stadium
Turcis in-
seredi belli

Bona Sfor
cia vxor.

F ij illustri

illustri, ac sancto pignore, socium se belli,
ac periculorum omnium Italis profiteretur
esse. verum cum hac ista spe finitimo-
rum, ac externorum auxiliorum frustra
penderet, solusq; sapius cum summo
rerum suarum discrimine cum Turcarum
ducibus confligeret, de regnoq; suo iam
plane dimicaret, foedus ad extremum cum
Solimano fecit. Quid vno illi aliud faciendum
fuit? solus erat: opem ferebat nemo: ipsa
restabat nusquam, regnum porro suum
videbat omnibus Turcicis bellis, ac periculis
esse propositum. quid tandem questus
est, quod quis Sigismundum huius istius
foederis nomine reprehendat? cum videat
vnum e duobus illi fuisse necesse,
vt aut regnum suum in postremam dis-
crimen adduceret: aut foedus cum Turca
faceret. quod tamen ille non foedus
potius, quam inducias sibi putabat datas
esse, paradi belli, nouerat enim ille a Turcarum
tyranno, non fide, neq; religione,
sed occasione, atq; tempore foedera ponderari.
Quare, & si ille foedus illud sanctissimum
esse ducebat: tamen quod nihil huic hosti
crederet, inter foedus illud rationes suas
summo studio futuro bello para-

loparabat, vt si quando illi necessario cum
Turca belligerandum esset, vt eo paratior,
instructiorq; in aciem contra illum prodiret,
meminerat sapius se conflixisse cum
hoste summo cura periculo, Ludouicum
etiam regem nepotem ex fratre suo, viderat
vitam, & regnum profudisse, cum incertorum
auxiliorum spe bellum Turcicum mallet,
quam foedus. cuius consilia nuncq; probabat
Sigismundus, summoq; studio a bello illum
reuocabat. ostendebat illi Rhodum, atq; Comum
nobilissimas insulas consimili spe perisse: docebat
Carolum Cesarem impeditum esse bello Gallico,
atq; Italico: Ferdinandum autem Rusticano:
Germaniam etiam totam, religionis controuersia
dissidentem commemorabat: nusquam spem
superesse. prestare foedus facere, quam bellum
incertum gerere, cuius fidelissimis consilijs cum
Ludouicus non obediret, vitam simul cum
regno amisit. Qua in re Sigismundus quam
sapiens Rex, atq; fortis fuerit ostendit. qui
Reipub. tanquam in alto nauim pro ratione
tempestatum, & locorum, & temporum
dirigendam esse ducebat: vt quid tempus
Reipub. poscat, aut quid veter

Ludouici
incertus

Reipub.
gubernanda
ut nauis.

vetet in primis sapienti regi sit prouiden-
dum. Interea tamen Sigismundus quo-
ad vixit, cum bellis mutuis Christiano-
rum arderent res, ille non quieuit. sed
assiduus bellis, pacem regno suo quesituit.
nuncq̄ quencq̄ bello lacesiuit: nuncq̄ nisi
laciesius bellum gessit. propterea etiam
(credo) victor semper extitit: singula-
risq̄ illa huic vni concessa erat gloria, qd
hic solus regum omnium in Polonia nu-
q̄ victus fuit. Nisi forte quis illam acce-
ptam calamitatem apud Socalium bello

*Sigif. sem-
per victor*

*Socalienfis
elades*

Scythico huic adnumeret: que temeri-
tate ducum, absente rege bello commisso
a Scythis accepta fuit, quam tamen cala-
mitatem, ille postea infinita hostium ca-
de compensauit. Sic ille cum nihil teme-
re, nihil abiecte, neq̄ demisse: sed sum-
mo consilio, magno & inuicto animo cu-
cta gereret, facile fuit inuictus, res etiam
nostras cum armis vix posset, foedere a
Solimanno vindicaust. quas ille, aut per-
petua pace cum hoc hoste sancit: aut,
si belligerandum nobis erit, paratioris in-
structionesq̄ aduersus Turcarum opes
reddidit.

*Clementia
Sigismun.*

Reliquum est vt de clementia ipsius pau-
ca dica-

ca dicamus, sine qua, & sapientia nihil
prodest regibus: & iusticia etiam obest:
& fortitudo ipsa nocentior fit suis, quam
alienis nisi ipsius clementia moderatio
ne temperetur. Hec enim ferocem ani-
mum regis, ferum, & indomitum contra
regni hostes, emollit suis, mansuetumq̄
ac benignum reddit. vt hac ista virtute
rex hostem, ab amico: peregrinum, a ci-
ue: nocentem, a reo lecernat. reis etiam i-
pulis fragilitatis, ac imprudentie in hac ea-
dem virtute apud regem perfugium est.
hec ista virtus in consilijs, in iudicijs, in
bellis regum versetur necesse est, si reges
non tyranni illi volunt perhiberi. hic em
regie celsitudinis ornatus est: hec illorum
comendationis est summa, hec sola, atq̄
vnica ad immortalitatem illis restat via.
deniq̄ ex hac ista excellenti, & plane re-
gia virtute nascitur suauissima regum i-
psorum memoria: gratumq̄, ac iucundū
illorum versatur apud suos desyderium.

Vnde enim sunt vestrae ista lachryme?
vnde hac est misericordia, quam nunc
vos prestatis mortuo: eblandita credo,
hec sunt a vobis spe vlla commodorum
vestrorum, & non potius expressa vesti-

F iij   gia moe

gia in cæroris vestri recordatione illius optimi atq; clementissimi viri: qui benignus in bonos, mitis in reos, indulgēs in omnes fuit, nunc̄ ille arripit vitio: nunc̄ detraxit virtuti: nunc̄ blandiens parti se de lit alicui, sed cum rem ipsam sequeretur, hoc vnū propositum illi fuit, ne qua in re aberraret a vero. tanta æquitate, ac elementia, vt rerum ipsarum, ac criminū magnitudinem, cum reorum infirmitate conferret, virtutem etiam ipsam, atq; innocentiam ne approbatione insolesceret aut dissimulatione, aut leui reprehensione tēperabat. Iam vero ipsas parteis magnis sæpe odijs incensas, summa grauitate, ac æquabili erga vtramq; voluntate audiebat, possem hoc loco magnas inimicitias clarissimorum virorum commemorare ex Reip. causa susceptas, nisi & vos meminisse scirem: & ipse præterit e hanc istam ignominiam vellem, ne commemorando notare videar autores ipsos. da bo hoc ergo illorum auctoritati: ab hisq; vobiscum vna petam, vt communis salutis causa remittant animos: æquosq; ac placatos retineant huius istius exemplo regis, qui cum rex esset, possetq; delinquentem co

rem cohercere, æquus tamen vtriq; fuit, monereq; ac hortari, interdum etiam rogare ad pacem suos maluit, quam lege, vt aut minis impellere. Ferebat enim æquo animo omnes: in liberatq; Repub. non solum animū, sed etiam odium liberum esse debere duxit, hanc libertatem ille liberorū populorum cum summam esse sciret, vt videlicet & amoris, & odij par sit apud ciues ratio, ipse quoq; odia multorum in Repub. pertulit, si tamen odium est dicenda, libera ex postulatio subditi cum rege, cum enim benignitas ipsius, atq; clementia nimia quibusdam, aut etiam nonnullis in rebus remissior videretur, reprehendisse palam in senatu patiebatur: sententias in se dictas patienter ferebat: & eas æquissimo animo refellebat aut illis cedebat & secundum illas, quod admittebat, corrigebat. Iam vero in comitijs ipsis, nullius regis in Polonia aures vobis, ac vestris legatis benignius vnq; patebant, attente perorantes vestros legatos audiebat; postulata vestra clementer accipiebat: stulticiam multorum sæpe, ac intemperantiam perferebat, nunc̄ ille aspero verbo, aut inmodestius misso ex-

F v canduit

patientia

Benignitas.

Manificencia

canduit: nuncq̄ iracundia exiluit: quam
ille cum omnibus virtutibus continen-
tiæ, grauitatis, iustitiæ, ac humanitatis
a se remouisset, facilis in rebus cognoscē-
dis, in hominibus audiendis, admittē-
disq̄ fuit. Quanto enim motu, quanta cō-
tentione illa ad Leopolum Valachico
bello pro vestra libertate cum hoc rege e-
gistis? cum quædam non legitime fieri,
quædam etiam negligi ab illo vobis vide-
rentur, quæ tum grauitas, quæ animi æ-
quitas, qui modus, quæ patientia huius re-
gis, quæ vestra libertas actionis tum fuit,
Et tamen cum iuste fortasse nonnullis i-
rasci posset, neminē vestrū ne asperiori q̄
dem verbo, p̄pterea appellauit, ita, vt eti-
am illius ipsi^{us} actiōis autores, atq̄ duces
maximīs affecerit, p̄pterea p̄mīs, veluti
hos duos fortissimos, ac coniunctissimos
fratres Petrū ac Martinū Zborouios, q̄rū
in Rep. singularē fidē: obseruantia vero
erga se summā cū esset expertus, vtūq̄
honore senatorio affecit, Quorū exēplo
ille ad tuendā Rempub. causamq̄ com-
munē agendā multos fortes viros, ac in-
dustrios ex ordine vestro excitauit, veluti
hos duos summa spe, ac virtute in causa
commu-

Sigif. libe-
ralitas

cōmuni cognitos, Petrū Boratinski Ru. Petrus
tenum, & hūc Stanillaū Podlodowski ex Boratinski
Sendomiriēn municipio Equite, qui cū Stanislau
in comitijs nuper Piotrkouię habitis quæ Podlodo-
postrema Sigismūdo fuerūt, grauiorē ca-
ussam Reip. suscepissent, quā vt vtriusq̄
ætas pati videret, sic tñ a Sigismūdo au-
diti sunt, vt etiā Stanillaū Podlodowski
de libertate vestra liberius differētē, la-
chrymās audiret, & cū hīc Sigismūdū in
Polonia nō imperatorē, sed regē esse dice-
ret, legibusq̄ illū certis regnare oportere,
summa cū libertate oratiōis differeret, an-
nuit ille, ipsosq̄ vultu ac intuitu signifi-
cauit, se q̄q̄ nō imperatorē velle esse sed re-
gem. O virū omnīū litteris, sermōibus, ac
monimētis celebrādū: & dignū, qui non
dico homines, sed deos ipsos regeret, non
illius tū maiestas, auertit illi a dicēte Pod-
lodouio oculos: non aures illi clausit re-
giæ potestatis cōsciētia, immo vero vidit,
audiuit, ac summo studio audiēda sibi ea
putauit, q̄ libere de Repu. a Podlodouio
dicebant. Dixisses hæc in Neronis senatu
Podlodouī: aut alicuius regis Itali aures
hac ista liberratis voce appetisses, postre-
mū illo in loco (mihi crede) cōstitisses: ac
ultima

Modestia

ultima vox tibi illa fuisset. q̄ tñ ipsa gra-
ra Sigismūdo fuit: iucūda nobis: gloriosa
vero nunc est ipsi tibi.

Summa hac est clemētiæ laus Equites
Sigismūdi regis: & haud scio an omnium
maxima, in libera Rep. liberas velle ver-
sari hominū voces, liberas sententias, de-
niq̄, liberas expostulatiōes, monitiōes, ac
reprehensiōes ferre, que, qui rex non fert,
aut in Rep. nō probat, nō rex, sed imma-
nis est tyrānus, qui vt homines liberos in
ciuitate nō fert, ita neq̄ linguas liberas
ferre potest. Nec iniuria, tyrannus em̄ i-
pse viuit cū omniū inuidia, iniuste, ac im-
pie, sine fide, sine amore, sine vilo beneuo-
lentie vinculo: vt merito fidat nulli, cre-
dat nemini, nulli religioni, nulli legi pare-
at. At Sigismūdus cōtra, omniū, q̄ vnq̄
fuerūt, rex mitissimus, atq̄ clemētissimus
cū meminisset liberi populi regem se esse,
certa religioe, ac certa fide regnantē, vo-
biscū, nō vt cū seruis: sed cū liberis: nō cū
subditis, sed cū socijs atq̄ amicis summa
beneuolentia in hac Repu. viuendū sibi
esse duxit, vt ex æquo & audiret suos, &
audiretur a suis. Quare, ita ille nobiscum
vixit, vt nō tantū aures illius, sed ipse etiam
vixit

am vite priuati recessus nobis paterent.
Aperta stabāt illius cubicula: patebāt a-
tria, peruia erant nobis illius penetralia.
nūq̄ excluderemur, nisi cū erat necesse,
admittebamur, astabamus, audiebamur
libere querimonie de aliorū iniurijs apd̄
eū nobis erāt: ac qualibet de re facili s ad-
itus, ac pene assiduus cū illo cōiunctus no-
bis fuit. vt nō solū mēs, sed oculi etiā no-
stri libere in vita, ac in omnib⁹ cubiculis
ipsius versarent, in quibus nullos mores
tyrānicos, nullas cōtra libertatē nostram
machinatiōes, nullū regni dedecus, nullā
turpitudinē, nullā deniq̄ intemperantiam
cernebam⁹. omnia erāt in illius integer-
tima vita, honesta: in cubiculis vero, de-
cora, ac cū summa regia dignitate, atq̄ ve-
stra libertate cōiuncta. Iam vero quoties
pgrediebat e thalamo, in publicūq̄ se, ac
in turbā dabat, quāta tū dij̄ imortales oris
illius dignitas, q̄ maiestas, q̄ hominis illi-
us habitus, q̄ incessus, q̄ comitatus fuit
quā aptus? quā cōcinnus? quā grauis?
quā cultus? quāq̄ summo rege dignus.
Quibus rebus cū in animos hominū in-
fluere, ac mēteis omniū hac tāta maiesta-
te occuparet. Nō timuit venena, nō in-
dians, nō

Sigismundus
mores pri-
uati.

Quibus re-
bus Sigis-
mus influebat
in animos
hoi

Aditus
faciles

dias, nō cōspiratiōes vllas verebat, ppte-
rea etiā carebat p̄gustatoribus, qbus tñ
ipsis interdū ad speciem vtebat magis, quā
ad aliquā necessitatē. Senatorū turmis, ac
Equitū incedētis latus clauderat, nō do-
ryforis hisce, necq; seruis mercenarijs. in-
dignū em̄ bono rege putabat esse, metū
in suo regno p̄ferri armis; ac in coetu su-
orū hostē vereri, ac propterea ab armatis
seruari. Tyrānorū sunt ista p̄sidia Equi-
tes, & male cogitantia hominū de rebus
cōmunibus. fide Sigismūdus, ac beneuo-
lētia vestra satis se munitū putabat esse,
nemine etiā e suis metuebat, cū aequalit̄
omnes diligeret, omnibusq; exæquo se
amabilem p̄beret, tantūq; hac ista fiducia
vestri p̄fecit, vt quiete primū, ac trāquil-
le vitā vobiscū degeret, deinde studijs ve-
stris, incredibiles huic regno felicitates,
atq; opes afferret. Qua em̄ fide, ac volun-
tate erga hūc regē vos fueritis, testantur
multa, atq; p̄clara facinora huic regi vir-
tute vestra parata. q̄ cū talem se regē gere-
ret in omni officio suo, ac munere, vt ad
summā nihil a vobis in eo desyderaretur,
merito tales vos quoq; erga illū gessistis,
vt ob summa, atq; amplissima illi in vos
ac Remp.

Sigificare
bat custo-
dia.

Beneuolē-
tia firmū
p̄sidium

Subditorū
erga Sigis-
fides

ac Remp. vestra beneficia, patrē patrię
vna voce hūc appellaretis, qui honos post
cōditā Poloniā huic soli a vobis est habi-
tus, Et cū eū quē natura mortalē genue-
rat, vos imortalē esse cuperetis, hūc Sigis-
mundū Augustū filiū, pignus esse volui-
stis fidei, ac volūtatis vestre erga Sigismū-
dum sempiternū. nā cū hic Augustus ad
modū puer esset, soloq; illo oēs patris spes
niterent, & cū id vobis per leges liberum
esset, hūc vos honorē patri habuistis, vt
hūc filiū ipsius, tum autē puerū, nec dū ad
imperium ætate maturū, magna tñ spe p̄di-
tū, regē viuo patre oibus vestris suffragijs
salutaretis: hācq; incredibilem voluptatem
patri de filio daretis, vt is vestro benefi-
cio filii successorē libi paratū videret, cui
nomē Jagellanę gētis, ac familię amplissi-
mę dignitatē, regnumq; patriū, atq; aui-
tū traderet. Magna hęc vestra erga Sigis-
mundū volūtas: summū etiā studiū ve-
strū fuit. Hanc mentē vt retineatis, mor-
tuoq; illi cōseruetis, vestre fidei, vestre cō-
statię est Equites, tū vero, vt parē animi
voluntatē retineatis in ipsius p̄geniē to-
tā, quā reliquit, vos ille orat, atq; obtestat.
Aspicite Equites hāc lugubrē turbā; hęc
fletu de-

Sigismundus
Augustus in
regem elec-
tio.

Sigismundus
Augustus in
regem elec-
tio.

Sigismundus
Augustus in
regem elec-
tio.

netu deformata corpora. Hic filius ipsius
charissimus, rex vester est, hæc vero illius
est fidissima, ac sanctissima coniunx: illæ
aut̄ moeste, ac dolentes ues filiæ. Huc coe
tū, atq; hæc sobolē clarissimā regis vestri
colite Equites: ac summa veneratiōe sum
maq; obseruantia habeatis.

*Exhorta
tio ad Au
gustum.* Tu etiā Sigismūde Auguste suscipe hūc
ordinē: cuius virtute pater tuus fuit inui
ctus, vides in quæ picula regnū tuū inci
dit, quos hostes habeas, quos etiā metu
as cōsidera, circūstant te vndiq; picula
auxilijs destitutos nos vides esse, nusq; in
finitimis nusq; in alienis p̄sidijs spes esse,
vndiq; circūfusa premit te Asia: hinc ex
Hūgaria iminet tibi Turcia, hinc Vala
chia, hinc Scythia, hinc bellum renouat
Moschouia. Germania postremo ipsa
referta gñe, ac sanguine tuo, nō satis tuta
tibi denūciat: vides quā in medio relic
tis solus, vt secundū Deū, spes tibi nusq;
restet, nisi in hoc ordine, ac in paterno i
mitatiōis exēplo: quod si tibi p̄posueris,
& si dies, atq; noctes in eo recognoscēdo
fueris, inuenies p̄fecto, quomō hæc q̄ tibi
amplissima p̄f̄ reliquit, cōserues, nihil e
nim tibi poterit accidere noui, qđ in re
gnando

gnando pater tuus nō viderit, aut nō fue
rit expertus, tu mō sapientiæ ipsius ingre
diare veltigijs: ad exēplūq; paternū men
tē tuā in rebus optimis exerce, senatui pa
reas, iusticiā colas, æquus oībus, addic
nulli fias, religionē Christi comit̄ cōser
ues, rē militare augeas, benignus in om
neis, pius, ac clemens in tuos fias: & bre
uiū iisdē itineribus ad virtutē eas, quibus
pater tuus puenit, sustines eius rei nō me
diocrē sp̄e, est in te p̄stans vtroq; genere
natura: est etiā, qđ adolescentia tua fert,
vltus rerū magnarū, omniū ora, atq; ocu
los vides esse in te vnū cōuersos. cū te in
tuemur, tū de Sigismūdo patre tuo: tum
de maioribus tuis cogitamus. Veniunt
em̄ nobis in mentē veniūt, te intuentib;
Iagellones illi veteres: Vladislai itē, Ca
simiri, atq; patruī tui clari viri, quorū vir
tute, dignitate atq; existimatiōe apud om
nes gentes fuimus illustres. Qui, si quis
mortuis sensus est, memoriā nominis sui
dignitatē huius regni, ac omniū nostrum
salutē tibi comendāt: a te petūt, vt susci
pias causam nostrā, vtq; hæc Remp. &
p̄ illorū dignitate, & pro tua gloria, ac p̄
nostra salute administres. Idē moriens ti

G

bi mā

bi mādat pater, atq; hoc in loco iacēs a te postulat. Adest em̄ profecto, adest illa vis hic corā, qua hoc mortale vigeat corpus & quę hoc isto corpore ad nostrā salutem v̄sa est. hec inquā vis diuina, atq; immortalis patris tui, hic corā astans, te intuetur: tuam fidē implorat: hac abs te petit, vt ea omnia, quę in tēplis, quę in foro, quę in regno hinc decedēs reliquit tibi pater, virtute, fide, atq; cōstantiā tua cōserues, ac defendas, vtq; memor sis te Polonię regē esse, in tua persona huius Reip. faciē expressam esse, vtq; ob id nō publica tm̄ sed etiā tua priuata (si tm̄ qd tui priuati hoc in regno est) vt ea inquā omnia ad summā, ac amplissimā regiā dignitatē tuam referas, qd si tu qua in re titubaueris, aut ab officio tuo deflexeris, cadet hoc regnū, stare diu nō poterit, tua em̄ sapiētia illud nitat, tua iusticia stet, tua virtute defendat, deniq; tua clemētia floreat necesse est, Hoc magnopere abs te flagitat pat̄ hoc nos speramus, hocq; debitū munus abs te expectamus.

senatores. Vos etiā patres cōscripti, q̄s diuina fors qdā huic regi fecit superstitēs; manete in hac custodia Reip. in qua vos ille v̄tus colloca

collocauit, v̄gilate, multe sunt insidię nobis: multe inimicitie, hostes infiniti: pericula vero tāta, quāta post cōditū hoc regnū, nō fuerūt, nulq; salutis spes ostendit nisi in vestra cōcordia erigite vos p̄ deos imortales, ac odia, si quę vobis insunt, Reip. caussa ponite: vt cōmune officii senatoriū: cōmuni animo, ac volūtate defendatis. Quid em̄ salui in hoc regno fore putabis distracto in partes senatu: variatis vestris sententijs: Equitibus postremo ipsis vestris inimicitijs diuisis, atq; incensis? Iā vero metus externi hostis, ac iminentis piculi vos in mutua pace, atq; beneuolētia cōtineat, quę res semp apud optimos, ac p̄stantissimos ciues plurimū potuit, vt quod e magistratū inirent, eodē in gratiā redirent, turpe sibi fore rati, cū in Rep. eadē societate cōiungerent, nō eadē eos fide cōiungi, q̄ ibi esse nequit vbi cōcordia est nulla. Fecerūt hoc illi veteres sine Deo homines Gracci, Scipioes Lepidi, Merelli; vos q̄ certo, ac vero Deo viuatis, nō facietis: p̄sertim cū finē legis vestre charitatem sciatis esse, quā si ex ordine vestro tollitis, & Remp. amittetis, & vos ipsi penbitis. nō est em̄ quod q̄s speret

dij vis

rectis cōsilijs ibi locū esse, vbi charitas est
 nulla, & vbi in locū huius successit odiū
 & iracundia. ira em̄ viri Apostolo teste,
 iusticiā Dei nō operatur: qd̄ dicā odium
 ipsum: quod cū inueterauerit, animi lu-
 men exstinguūt, densasq; menti tenebras
 offundit, veniāt vobis in mentem patres
 cōscripti quāta odia illa Gr̄corū, quāta
 Romanorū, quāta etiā hęc ista recentia
 Hungarorū fuerunt, qbus odijs potentis-
 simę natiōes, ac florentissima impia cor-
 ruerunt. Senatorū mihi credite culpa, il-
 la fuit, dū em̄ se quisq; in Rep. ostentat,
 dū potentiā suā iactat, dū operā venditat
 postremo dū se magnū vult videri, cala-
 mitate cōmuni, & senatus, & plebs vna
 perit. Ne hoc sinat Deus Opti. Max. in
 cuius cura sumus, vt hoc inclytū regnū,
 hic inuict⁹ popul⁹ vestras discordias pu-
 blico luat interitū. Quare vincite per De-
 os ī mortales animos patres cōscripti: ac
 illos retinete in officio, plus apud vos va-
 leat malū publicū, odiū priuato vestro, da-
 te hoc Reip. patres cōscripti: date nobis:
 date salutē cōmuni: date vobis ipsis, con-
 fugibus, liberisq; vestris. q̄rū supplicio, ac
 interitū expiabunt mihi credite discor-
 dię vestre

dię vestre, nisi puidetis, reicite cōtrouersi-
 as priuatarū rerū, sit Resp. seges, & mate-
 ria vestre glorie. hanc exerce per deos
 ī mortales patres cōscripti, q̄ multis circū-
 septa hostibus, ac magnis vndiq; cinctā
 piculis, vobis supplices manus tēdit, vos
 orat, atq; obsecrat, vt reconciliatis vestris
 animis, saluā, atq; incolumē illā velitis es-
 se: & certe talē, qualis Sigismūdo rege fu-
 it, hoc res ipsa publica: hoc etiā Sigismū-
 dus a vobis ipse postulat. q̄ hūc filiū suū
 charissimū, atq; optimū respectās, vos ex-
 alto tucē, a vobisq; petit, per Deū ipsum
 quē caste, religioseq; in Polonia coluit p
 Remp. quā amplissimā vobis reliquit: p
 salutē vestrā, q̄ illi vita ppria charior viuē-
 ti fuit: vt cum hoc Augusto rege, filio autē
 suo cōiuncti inē vos fidelissima gratia, &
 religioes Dei Opti. Max. & dignitatem
 Reip. & salutē omniū cōseruetis. Nō est
 nō est tergiuersandi locus: monēt omnia
 vrgēt oīa, atq; instāt, Quātū tandē huius
 morte hostiū animos creuisse putatis: nū
 Moschouiaē, nū Scythiā, nū Turciā, atq;
 Valachiā, parū huius morte sperare coe-
 pisse existimatis: occasionē mihi credite
 huius morte, ad occupandā Poloniā sibi
 oblatam

oblata esse nationes ille arbitrari. q̄ q̄dem
oēs nullis uobiscū, neq; legib⁹, neq; certo
pacis iure sunt cōiūctę. In cōcordia ergo
vestra, ac in mutua beneuolētia spes oīs
sita est salutis cōmunis, atq; huius Reip.
retinēde. Quę nūc morte regis sui exani-
mata, ac p̄pe cōuulsa sedib⁹ suis ad com-
plectēdū cōseruatorē suū gemēs, ac mœ-
sta venit, illi gratias agit mortuo: tibiq; in
primis summe Deus, q̄ hunc hominē ad
gen⁹ humanū cōseruandū: & ad hoc re-
gnū cōstituedū in terras miseris, cuius be-
neficio ad hāc diē stant res nostrę: ac cui⁹
opa hoc regnū floret in genijs, valet opib⁹
pace, ac ocio fruiē, ac legibus optimis vi-
uit huius postremo monimēta multa, ac
p̄clara aternitate ipsa consecrata assidue
intueē. Tibi nos Sigismūde hęc oīa debe-
mus, tibi hęc accepta ferimus: tua mune-
ra sunt ista, tua summa bñficia. p̄te nos
illustrati sum⁹, p̄te exteris gētib⁹ cogniti
te autore, atq; duce Polonū venerabānt
nomē oēs gentes Gręcę, Latīnę, ac barba-
rę. tuis victorijs hostes nostri debilitabāt
tuo fœdere, ac societate amici nostri lęta-
bant. tu iudex regū, tu pacificator gētīū,
tu moderator nationū, ac cōseruator om-
niū fuisti, tu hanc Rempu, affinitatibus

primo, deide cōiugijs cū exteris natiōib⁹
cōiūxisti, tu autor legum nostrarū, tu ma-
gister morū, ac disciplinę fuisti. hem no-
stra lux, nostrū desyderium Sigismūde ia-
ces, ad quē nunc cōfugiem⁹, a q̄ opē pete-
mus, quē hostib⁹ nostris opponem⁹, qua
pace, q̄ bello, q̄ fœdere nitemur. Q̄ acerbā
mihi Equites memoriā hęc regē omniū;
oflebiles exegas: o vitā infelice, q̄ orbata
es hoc isto rege, atq; patre. tibi em̄ morte
huius ornamēta sunt detracta; tibi p̄sidia
adēpta: tibi solatia sublata. sol⁹ hic restat
tibi dolor, mœror, ac gemit⁹. In q̄ tñ ipso
luctu, ac mœrore nostro, Sigismūde Au-
guster rex ad te uenimus, tibi nos penitus
tradim⁹, tu spes nostras, patris tui morte
fractas, restituas: tu salutē cōserues: tu li-
bertatē nostrā legib⁹, atq; armis defēdas.
Vos etiā Egtes, atq; vos patres cōscripti,
memoriā regis vestri pie, inuiolateq; ser-
uabitis. plura ne dicā, tuę me Auguste
lachrymę impediūt, vestreq; Equites, nō
solū meę, quibus mouemur, vt a Deo
precemur, quo Deus huic mortuo
propitijs, nobis uero beni-
gnus uelit esse.

Dixi.

EPITAPHIVM DIVO SIGIS:

mundo Regi Polonorū optimo maximo.

Totus ad hunc tumulum orbiste Sismunde requiret

Scribetq; æternis talia verba notis

Mars bello tacet hic, dicendo iure Lycurgus:

Petra fide in Christum, religione Numa.

Maiestas uultu reuerenda uel hostibus: ingens

Consilio Nestor, citibus ipse Codrus.

Quod Phœbus Delo, Creta quod Iuppiter olim:

Hoc tibi Sismundus Sarmata fortis erat.

ALIVD.

Qualis erat patriæ pater hic Sismundus: auebit

Noscere qui paucis forsitan, ista legat

Sceptra dedit nato: natus hunc inde maritus

Regibus, at pacem remq; Polone tibi.

Flet Bona, flet soboles pariterq; Polonia tota

Hæc Regem, ista patrem, plorat at illa uirum.

Musa suum patronum, exemplum illustre Monarchæ

Disideant quatuor Casar uterq; dolent,

Barbaries etiam quam maiestate uel armis:

Perdomuit Valachus Thrax, Scythæ, Mosca gemis

Horum quisq; habuit quod tanto in Rege colebat

Tam uarum exemplum Iuppiter esse nequit.

lac. Pril.

Super lapidem tumuli
Quisquis aures, qui morte Cares, Stæ perlege flora
Sum quod eris, quod es, ipse fui, pro me prator

412663.

4.195-188

